

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять та самостійної роботи
з курсу «Адміністративно-процесуальне право»
для студентів спеціальності 081 «Право»
усіх форм навчання

Суми
Сумський державний університет
2021

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи з курсу «Адміністративно-процесуальне право» / укладач М.В.Колеснікова. – Суми : Сумський державний університет, 2021. – с. 54

Кафедра АГПФЕБ

Мета і завдання викладання дисципліни

Курс «Адміністративно-процесуальне право» є необхідною складовою вивчення циклу адміністративно-правових та судово-процесуальних дисциплін. Введення цього курсу в навчальний процес зумовлено створенням в судовій системі України нової ланки – адміністративних судів і прийняттям довгоочікуваного Кодексу адміністративного судочинства України, який врегулював повноваження адміністративних судів щодо розгляду адміністративно-позовних справ, порядок звернення до адміністративних судів і порядок здійснення адміністративного судочинства. Саме судовий механізм захисту прав людини дозволяє усунути свавілля з боку державних органів, забезпечуючи проведення в життя принципу відповідальності держави за свою діяльність перед людиною. Тому вивчення курсу має важливе значення для підготовки майбутніх юристів і дозволяє ознайомити студентів з судовим адміністративним процесом.

Курс «Адміністративно-процесуальне право» дає можливість поглибити знання в галузі судового захисту прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб з боку органів державної влади в сфері публічно-правових відносин, вивчити законодавство, що регулює діяльність адміністративних судів та порядок здійснення адміністративного судочинства, набути практичних навичок застосування отриманих теоретичних знань, зокрема щодо визначення підсудності адміністративних справ та їх розгляду в адміністративному суді, вирішення правових ситуацій, складання процесуальних документів (адміністративного позову, апеляційних та касаційних скарг, ухвал та постанов суду тощо).

Предметом навчальної дисципліни виступає сукупність суспільних відносин, які складаються в процесі організації і діяльності адміністративних судів, здійснення адміністративного судочинства в Україні.

Міжпредметні зв'язки: Навчальна дисципліна «Адміністративно-процесуальне право» тісно пов'язана з курсом «Адміністративне право України», у рамках якого розглядаються загальні питання адміністративного процесу та конкретні види адміністративних проваджень, включаючи провадження у справах розгляду звернень громадян в адміністративному порядку. Тісним є також зв'язок з дисциплінами «Цивільне процесуальне право України» та «Господарський процес», більшість інститутів яких є спільними і для адміністративної юстиції, отже, важливим є засвоєння таких загальних категорій процесуального права, як принципи правосуддя, учасники судочинства, позов, стадії судового процесу, судові рішення, виконання судових рішень тощо. Водночас необхідним є висвітлення та засвоєння відмінностей адміністративного судочинства від інших видів судочинства, особливо цивільного та господарського.

Мета навчальної дисципліни полягає у формуванні теоретичних знань та практичних навичок щодо правового регулювання суспільних відносин, які складаються в процесі організації і діяльності адміністративних судів, здійснення адміністративного судочинства в Україні.

У відповідності до мети формулюються наступні **завдання**:

- вивчення чинного судового адміністративно-процесуального законодавства України;
- здобуття основоположних знань з адміністративного судочинства України;
- набуття навичок застосування отриманих теоретичних знань з адміністративного процесу в практичній діяльності;
- ознайомлення з дискусійними питаннями теорії та практики адміністративного спрочесу.

В результаті вивчення дисципліни Адміністративний процес студенти повинні **знати**:

- поняття та принципи судового адміністративного процесу;
- порядок організації адміністративного процесу;
- адміністративно-процесуальний статус учасників адміністративного процесу;
- порядок провадження в адміністративному суді першої інстанції;
- особливості провадження в окремих категоріях адміністративних справ;
- порядок перегляду судових рішень;
- порядок виконання судових рішень в адміністративних справах.

Студенти повинні **вміти**:

- використовувати набуті знання у вирішенні професійних завдань;
- застосовувати норми Кодексу адміністративного судочинства України в конкретних правових ситуаціях;
- тлумачити положення окремих статей Кодексу адміністративного судочинства України;
- визначати підвідомчість адміністративних справ;
- складати адміністративно-процесуальні документи.

Основними формами вивчення курсу «Адміністративне судочинство України» є лекції, семінарські (практичні) заняття, групові та індивідуальні консультації та самостійна робота студентів.

Семінарське заняття передбачає обговорення основних теоретичних питань, а також вирішення практичних задач та ситуацій, які складені на основі узагальнення практики. При підготовці до семінарського заняття студент опановує рекомендовану загальну (підручники, посібники) і спеціальну (монографії, наукові статі) літературу, та вивчає законодавство по темі заняття.

Самостійна робота є складовою частиною навчального процесу, яка передбачає вивчення відповідної літератури, розв'язування задач, ситуаційних вправ, виконання рефератів, згідно з поданими до них рекомендаціями та надає можливість здійснювати самоконтроль своїх знань.

При підготовці тез доповіді необхідно враховувати, щоб час виступу не перевищував 10–15 хвилин.

Теми семінарських занять

Тема 1: Поняття адміністративного процесуального права України

План:

1. Соціальне призначення адміністративного процесуального права
2. Предмет і метод адміністративного процесуального права
3. Принципи адміністративного процесуального права та адміністративного процесу та система АПП.
4. Взаємодія АПП з іншими галузями права.
5. Джерела адміністративного процесуального права.
6. Поняття, ознаки та основні риси адміністративних процесуальних норм, особливості їх структури.
7. Поняття, структура, види та основні риси адміністративних процесуальних правовідносин.

Ключові поняття: *адміністративна справа, адміністративний процес, предмет адміністративного процесуального права, метод адміністративного процесуального права, принципи адміністративного процесуального права, принципи адміністративного процесу, система адміністративного процесуального права, джерела адміністративного процесуального права. адміністративні процесуальні норми, адміністративні процесуальні правовідносини.*

При розгляді першого питання семінарського заняття необхідно зробити загальну характеристику адміністративної юстиції сучасної України. Вивчити поняття та ознаки адміністративної юстиції. Проаналізувати співвідношення понять «адміністративна юстиція» та «адміністративна юрисдикція» Розглянути адміністративне судочинство як складову адміністративної юстиції. Визначити завдання адміністративного судочинства та відмінність його від інших видів судочинства.

При підготовці до відповіді на друге питання необхідно визначити поняття «Адміністративний процес»; класифікувати відносини, що регулюються процесом.; вивчити предмет та методи адміністративного процесу. Визначити поняття адміністративних правовідносин та їх значення для подальшого розвитку суспільства, а також у повному обсязі охарактеризувати їх зміст та склад.

Для відповіді на третє питання необхідно вивчити принципи адміністративного процесу: поняття, види, значення. Зрозуміти, що верховенство права – визначальний принцип адміністративного судочинства. Визначити зміст принципу законності, правила застосування законодавства, поняття аналогія закону та аналогія права. Здійснити характеристику принципу рівності усіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом. Забезпечення рівності сторін в адміністративному процесі. Зробити

аналіз принципів змагальності сторін, диспозитивності, офіційного з'ясування всіх обставин у справі, гласності і відкритості адміністративного процесу, обмеження відкритості адміністративного процесу, гарантії гласності і відкритості, забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішень адміністративного суду, обов'язковості судових рішень.. З'ясувати особливості застосування принципів адміністративного судочинства, наслідки порушення принципів.

Готуючи відповідь на четверте питання, необхідно проаналізувати предмет адміністративної юрисдикції та його співвідношення з предметами конституційної, кримінальної, цивільної та господарської юрисдикції. Вивчити проблеми визначення правової природи правовідносин для вирішення питання юрисдикції адміністративних судів. Зрозуміти, що «Адміністративний процес» тісно пов'язаний з «Адміністративним правом України», у рамках якого розглядаються загальні питання адміністративного процесу та конкретні види адміністративних проваджень. Тісним є також зв'язок з «Цивільно процесуальним правом України» та «Господарським процесом», більшість інститутів яких є спільними і для адміністративної юстиції.

Для відповіді на п'яте питання необхідно вивчити поняття джерела (або форма) права. З огляду на різноманітність джерел (нормативних актів) адміністративного процесуального права, з урахуванням ієрархічності підлеглості вивчити їх класифікацію.

При підготовці відповіді на шосте питання слід вивчити поняття адміністративні процесуальні норми. Класифікувати норми адміністративного процесуального права за наступними критеріями: за змістом, за сферою застосування та за методом вплив. Проаналізувати класифікацію норм адміністративного процесуального права за їх дією у часі та просторі, за сферою публічних відносин, за змістом повноважень.

Для вивчення сьомого питання необхідно з'ясувати визначення поняття адміністративні процесуальні відносини. Визначити особливості, власні ознаки адміністративно процесуальних відносин. Зрозуміти, що структура адміністративних процесуальних відносин являє собою певний механізм взаємопов'язаних юридичних, соціальних, матеріальних та фактичних передумов, що мотивують розгляд і вирішення конкретної адміністративної справи. Вивчити види адміністративно процесуальних відносин залежно від: їх змісту, характеру, мети та рівня зв'язків між сторонами.

Контрольні питання:

1. Охарактеризуйте соціальне призначення адміністративного процесуального права.
2. Розкрийте поняття предмету та методу адміністративного процесуального права.

3. Що собою являє адміністративна справа?
4. Розкрийте суть організаційних та функціональних принципів адміністративного процесу.
5. Визначте систему адміністративного процесуального права.
6. Який існує взаємозв'язок адміністративного процесуального права з іншими галузями права?
7. Перерахуйте і дайте характеристику джерела АПП.
8. Охарактеризуйте адміністративно-процесуальні норми.
9. Визначте поняття, основні риси та структура адміністративних процесуальних правовідносин

Список рекомендованої літератури

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення // ВВР. — 1984. — Додаток до № 51. — Ст. 1122 (з наст, змінами).
2. Кодекс адміністративного судочинства України // ВВР. — 2005. — № 35—37. — Ст. 446 (з наст, змінами).
3. Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право: навч. посіб./ Е.Ф. Демський. — К.: Юрінком Інтер, 2008. — 496 с.
4. Кодекс адміністративного судочинства України: Науково-практичний коментар; За ред. С. В. Ківалова, О. І. Харитонової / С. В. Ківалов, О. І. Харитонова, О. М. Пасенюк, М. Р. Аракелян та ін. — Харків: Одиссей, 2005. — 552 с.

Тема 2. Суб'єкти і учасники адміністративного процесу

План

1. Поняття і класифікація суб'єктів адміністративного процесу
2. Особи, які розглядають і вирішують адміністративні справи
3. Особи, які обстоюють в адміністративному процесі особисті права та законні інтереси
4. Особи, які представляють та захищають інтереси інших осіб
5. Особи, які сприяють адміністративним провадженням

Ключові поняття: *правоздатність, дієздатність, непублічні суб'єкти права, позивач, відповідач, треті особи, потерпілий, свідок, експерт, спеціаліст, перекладач.*

При підготовці до висвітлення першого питання необхідно вивчити поняття адміністративної процесуальної правосуб'єктності (право- і дієздатності). З'ясувати носіїв адміністративної процесуальної правосуб'єктності. Виникнення та припинення адміністративної процесуальної правоздатності, адміністративної процесуальної дієздатності. Вивчити класифікацію учасників провадження у справах адміністративного судочинства їх права та обов'язки.

Готуючи відповідь на друге питання, необхідно охарактеризувати множинність органів (осіб), уповноважених розглядати і вирішувати індивідуальні адміністративні справи, а саме: адміністративні суди, суди загальної юрисдикції, Уповноважені органи (посадові особи) виконавчої влади, Уповноважені органи (посадові особи) місцевого самоврядування та неpubлічні суб'єкти права.

При підготовці відповіді на третє питання необхідно зрозуміти, що особами, які обстоюють в адміністративному процесі особисті права, свободи та законні інтереси в узагальненому вигляді виступають громадяни, державні органи, громадські органи, організації, підприємства, установи, заклади незалежно від форм власності. Як правило, ці особи в адміністративній справі мають особистий інтерес. З'ясувати, що закріплення у законодавстві їх прав, обов'язків та відповідальності як учасників адміністративних процесуальних відносин надає, встановлює їм адміністративний процесуальний статус, певні повноваження і водночас диференціює ці повноваження, за якими можна класифікувати осіб, що мають особистий інтерес у справі з урахуванням видів адміністративних проваджень на відповідні групи: у провадженнях у сфері управління, в провадженнях з адміністративного судочинства та в адміністративно-деліктних провадженнях.

Для підготовки відповіді на четверте питання необхідно визначити завдання участі у справі представника. Вивчити загальні вимоги до особи, яка може бути представником. З'ясувати види представників в адміністративному процесі, коло осіб, які не можуть бути представниками. Вивчити повноваження представника у суді.

При опрацюванні матеріалу для підготовки до п'ятого питання необхідно визначити процесуальний статус інших учасників процесу: секретаря судового засідання, судового розпорядника, свідка, експерта, спеціаліста, перекладача.

Контрольні питання:

1. Дайте класифікацію учасників адміністративного процесу за ознаками їх повноважень та функціонального призначення у розгляді та вирішенні адміністративних справ у публічній сфері.

2. Подайте перелік органів (осіб), уповноважених розглядати і вирішувати індивідуальні адміністративні справи, та охарактеризуйте кожен із них.

3. Якими ознаками та процесуальним статусом характеризуються особи, які обстоюють в адміністративному процесі особисті права та законні інтереси?

4. Якими ознаками та процесуальним статусом характеризуються особи, які представляють та захищають інтереси інших осіб?

5. Якими ознаками та процесуальним статусом характеризуються особи, які сприяють адміністративним провадженням?

Список рекомендованої літератури

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення // ВВР. — 1984. — Додаток до № 51. — Ст. 1122 (з наст, змінами).
2. Кодекс адміністративного судочинства України // ВВР. — 2005. — № 35—37. — Ст. 446 (з наст, змінами).
3. Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право: навч. посіб./ Е.Ф. Демський. — К.: Юрінком Інтер, 2008. — 496 с.
4. Харитонов, О. М. Пасенюк, М. Р. Аракелян та ін. — Харків: Одиссей, 2005. — 552 с.
5. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. С. В. Ківалова. - Одеса : Юрид. літ., 2003. - 896 с.
6. Авер'янов В. Становлення нової доктрини українського адміністративного права // Юридичний вісник України. - 2007. - №28. - 14-20 лип. - С. 1-5.
- Бородін І. Л. Адміністративна юрисдикція : монографія / І. Л. Бородін. - К. : Істина. 2007. - 160 с.

Тема 3. Сутність адміністративного процесу та його зміст

План

1. Поняття та особливості адміністративного процесу
2. Структура адміністративного процесу
3. Адміністративні провадження та їх види
4. Стадії адміністративних проваджень
5. Адміністративні процедури
6. Адміністративна юрисдикція та адміністративна юстиція (судочинство).

Ключові поняття: *управлінська форма адміністративного процесу, судова форма адміністративного процесу, адміністративний процес, адміністративне провадження, провадження в сфері управління, провадження з адміністративного судочинства, адміністративно-деліктні провадження, стадія адміністративного провадження, процесуальний етап адміністративного провадження, процесуальна дія, адміністративна процедура, адміністративна юрисдикція, адміністративна юстиція (судочинство).*

При опрацюванні першого питання необхідно визначити, що аналіз концепцій та підходів щодо визначення адміністративного процесу дає можливість дійти висновку про наявність двох форм адміністративного процесу: управлінської і судової. Ці форми неможливо ототожнювати, але на рівні проваджень вони утворюють правові інститути і складають окрему галузь адміністративного процесуального права, яка на противагу процесу

(діяльності у сфері публічних відносин) як цілісна правова система існує в реальності. Вивчити ознаки та особливості адміністративного процесу.

Для підготовки відповіді на друге питання необхідно визначити та охарактеризувати структуру адміністративного процесу. Вивчити поняття: процесуальні дії, процесуальні етапи, процесуальні стадії, адміністративні провадження, адміністративний процес.

Готуючи тези доповіді на третє питання, необхідно визначити, що саме слід розуміти під адміністративним провадженням, вивчити загальні ознаки адміністративного провадження. Розглянути такі групи проваджень: провадження в сфері управління; провадження з адміністративного судочинства; адміністративно-деліктні провадження.

При підготовці відповіді на четверте питання необхідно визначити, що важливими складовими (елементами) адміністративних проваджень і відповідно адміністративного процесу в цілому є процесуальні стадії, етапи, процесуальні дії, здійснення яких визначається логікою процесуальної діяльності. Саме вони визначають послідовність вчинення дій при вирішенні конкретних адміністративних справ. Проаналізувати наступні стадії адміністративного процесу: вирішення питання про відкриття адміністративної справи; з'ясування фактичних обставин справи; розгляд справи і винесення рішення у справі; перегляд рішення у справі; виконання прийнятого рішення у справі.

При опрацюванні п'ятого питання слід вивчити поняття адміністративна процедура. Ознайомитись з класифікацією адміністративних процедур за предметом вирішення питань застосування матеріальних норм права.

Під час розгляду шостого питання необхідно визначити, що саме розуміється під поняттям адміністративна юрисдикція, ознайомитись з її рисами. Вивчити поняття адміністративна юстиція (судочинство).

Контрольні питання:

1. Охарактеризуйте форми адміністративного процесу. В чому полягає відмінність управлінської форми від судової?
2. Проаналізуйте ознаки адміністративного процесу.
3. Дайте визначення терміна «адміністративне провадження», назвіть та проаналізуйте його ознаки.
4. Поясніть, яким чином класифікують адміністративні провадження за формою, проаналізуйте кожну з форм у її істотних ознаках.
5. Поясніть взаємозв'язок звернення громадян та адміністративних проваджень. Спробуйте визначити вид провадження, до якого належить звернення громадян користуючись ЗУ «Про звернення громадян»
6. Визначте з яких стадій складається адміністративне провадження та охарактеризуйте роль, призначення та зміст кожної з них.

Список рекомендованої літератури

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення // ВВР. — 1984. — Додаток до № 51. — Ст. 1122 (з наст, змінами).
2. Кодекс адміністративного судочинства України // ВВР. — 2005. — № 35—37. — Ст. 446 (з наст, змінами).
3. Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право: навч. посіб./ Е.Ф. Демський. — К.: Юрінком Інтер, 2008. — 496 с.
4. Кодекс адміністративного судочинства України: Науково-практичний коментар; За ред. С. В. Ківалова, О. І. Харитонової / С. В. Ківалов, О. І. Харитонova, О. М. Пасенюк, М. Р. Аракелян та ін. — Харків: Одиссей, 2005. — 552 с.
5. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. С. В. Ківалова. - Одеса : Юрид. літ., 2003. - 896 с.
6. Авер'янов В. Становлення нової доктрини українського адміністративного права // Юридичний вісник України. - 2007. - №28. - 14-20 лип. - С. 1-5.
7. Бородін І. Л. Адміністративна юрисдикція : монографія / І. Л. Бородін. - К. : Істина. 2007. - 160 с.

Тема 4. Докази та доказування в адміністративному процесі

План

1. Поняття адміністративно-процесуального доказування
2. Джерела доказів у адміністративному процесі
3. Дослідження та оцінка доказів у адміністративному процесі
4. Класифікація доказів. Заходи забезпечення доказів та адміністративних проваджень.

Ключові поняття: *докази, фактичні дані, доказування, письмові докази, речові докази, висновки експертів, предмет доказування, преюдиційні факти, визнані факти, прямі докази, непрямі докази, обвинувальні докази, виправдувальні докази, забезпечення доказів та адміністративних проваджень.*

При підготовці відповіді на перше питання необхідно вивчити поняття докази і доказування в адміністративному процесі. Зрозуміти поняття доказів. З'ясувати такі положення як: суб'єкти подання доказів, розподіл обов'язків щодо доказування та презумпція винуватості суб'єкта владних повноважень.

При опрацюванні другого питання слід зрозуміти, що джерела доказів у адміністративному процесі суттєво не відрізняються від тих, що прийняті у цивільному чи кримінальному процесі. Тому теорія доказів у

адміністративному процесі, її основні положення певною мірою можуть бути запозичені із загальної теорії доказів з урахуванням, звичайно, особливостей адміністративних проваджень. Дослідити такі джерела доказів: пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників, визнання стороною обставин якими друга сторона обґрунтовує свої вимоги або заперечення, показання свідків, письмові докази, речові докази та висновки експертів.

При розгляді третього питання слід дослідити такі питання: засоби доказування, належність доказів і предмет доказування. Вивчити правила допустимості доказів. З'ясувати роль суду в доказуванні та проаналізувати підстави звільнення від доказування.

Щоб розкрити четверте питання необхідно вивчити такі класифікації доказів: залежно від відношення до обставин, що підлягає доказуванню; в адміністративно-деліктних провадженнях залежно від обставин, що обтяжують чи пом'якшують відповідальність; за джерелами відомостей. З'ясувати підстави забезпечення доказів. Вивчити поняття та способи забезпечення доказів.

Контрольні питання:

- 1 Сформулюйте поняття адміністративно-процесуального доказування
- 2 Дайте визначення джерелам доказів
- 3 Яку процесуальну діяльність передбачають дослідження та оцінка доказів у адміністративному процесі, як відбувається цей процес?
- 4 Наведіть основні класифікації доказів.
- 5 Охарактеризуйте мету, призначення та сутність заходів забезпечення доказів та адміністративних проваджень.

Список рекомендованої літератури

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення // ВВР. — 1984. — Додаток до № 51. — Ст. 1122 (з наст, змінами).
2. Кодекс адміністративного судочинства України // ВВР. — 2005. — № 35—37. — Ст. 446 (з наст, змінами).
3. Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право: навч. посіб./ Е.Ф. Демський. — К.: Юрінком Інтер, 2008. — 496 с.
4. Кодекс адміністративного судочинства України: Науково-практичний коментар; За ред. С. В. Ківалова, О. І. Харитонової / С. В. Ківалов, О. І. Харитонова, О. М. Пасенюк, М. Р. Аракелян та ін. — Харків: Одиссей, 2005. — 552 с.

Тема 5. Процесуальні строки

План.

- 1. Поняття процесуальних строків та їх значення в адміністративному процесі**
- 2. Види процесуальних строків та їх характеристика**

Ключові поняття: *процесуальні строки, строки звернення за захистом порушених прав, строки повідомлення про час і місце розгляду справи, строки розгляду адміністративних справ, строки оскарження постанов у справі та перегляду справи, строки виконання постанов у справі, строки, тривалість і межі яких визначаються судом, органом владних повноважень (посадовою особою).*

При розгляді першого питання необхідно зрозуміти, що строки мають суттєве значення в правовому регулюванні суспільних відносин. З ними пов'язані початок і закінчення дії правової норми матеріального права, вони вказують на своєчасне здійснення прав і обов'язків, визначають момент настання чи припинення виконання будь-якої процесуальної дії. Можливість захисту прав та інтересів у багатьох випадках залежить від дотримання строків, встановлених законом для звернення за захистом прав та інтересів, розглядом і вирішенням адміністративних справ, оскарженням і переглядом постанов, інших актів у адміністративних справах. Недотримання встановлених законом строків тягне певні юридичні наслідки, наприклад, відмова у задоволенні адміністративного позову (ст. 100 КАСУ) або визнання рішення в адміністративній справі нечинним у зв'язку з порушенням норм процесуального чи матеріального права (наприклад порушення вимог, ст. 38 КУпАП). Слід вивчити поняття: строки в адміністративному процесі, строки звернення з адміністративним позовом. З'ясувати загальний строк звернення з адміністративним позовом. Зрозуміти тривалість, перебіг і межі адміністративно-процесуальних строків.

При підготовці відповіді на друге питання слід з'ясувати, що в юридичній літературі існує безліч класифікацій процесуальних строків із застосуванням різноманітних критеріїв. Вивчити класифікацію за такими критеріями як: за способом визначення процесуальних строків та за сферою регулювання суспільних відносин. Проаналізувати спеціальні строки звернення з адміністративним позовом. Розглянути такі види строків в адміністративно-процесуальному праві: строки звернення за захистом порушених прав; строки повідомлення про час і місце розгляду справи; строки розгляду адміністративних справ; строки оскарження постанов у справі та перегляду справи; строки виконання постанов у справі; строки, тривалість і межі яких визначаються судом, органом владних повноважень (посадовою особою).

Контрольні питання:

1. Що розуміють під поняттям «строки» в адміністративному процесі?
2. Дайте характеристику таким видам процесуальних строків: строки звернення за захистом порушених прав, строки повідомлення про час і місце розгляду справи, строки розгляду адміністративних справ, строки оскарження постанов у справі та перегляду справи та строки виконання постанов у справі.
3. Яке процесуальне значення має додержання процесуальних строків?

Список рекомендованої літератури

1. Конституція України // ВВР. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення // ВВР. - 1984. - Додаток до № 51. - Ст. 1122 (з наст, штатами).
3. Кодекс адміністративного судочинства України // ВВР. -2005, - № 35-37. - Ст. 446 (з подальшими змінами).
4. Адміністративне право України : підручник / 10. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. - К. : Юрінком Інтер, 2005. - 544 с.
5. Адміністративна процедура та адміністративні послуги: зарубіжний опит і пропозиції для України / авт.-упоряд. В. П. Тимошук. - К. : Факт, 2003. - 496 с.
6. Адміністративна юстиція: Європейський досвід і пропозиції для України / авт.-упоряд. І. Б. Коліушко. Р. О. Куйбіда. - К. : Факт, 2003. - 536 с.
7. Административное право : учебник / под ред. Ю. М. Козлова, Л. Л. Попова. - М. : Юристь, 2000. - 728 с.
8. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. Т. 1: Загальна частина / ред. кол. В. Б. Авер'янов (гол.). - К. : Юридична думка, 2004. - 584 с.
9. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. С. В. Ківалова. - Одеса : Юрид. літ., 2003. - 896 с.
10. Авер'янов В. Становлення нової доктрини українського адміністративного права // Юридичний вісник України. - 2007. - №28. - 14-20 лип. -С. 1-5.
11. Бородін І. Л. Адміністративна юрисдикція : монографія /І. Л. Бородін. - К. : Істина. 2007. - 160 с.
12. Демський Е. Адміністративний процес як окрема галузь права / Е. Демський // Віче. - 2006. - № 7-8. - С. 40-42.

Тема 6. Проведення у сфері управління

План

1. Поняття, зміст та структура проваджень у сфері управління.
2. Адміністративні провадження за заявою суб'єкта звернення.
3. Адміністративні провадження за ініціативою органу владних повноважень.
4. Адміністративні провадження за скаргою суб'єкта звернення.

Ключові поняття: *провадження в сфері управління, суб'єкт звернення, орган владних повноважень, заінтересована особа, реєстраційні провадження, дозвільні провадження, провадження за заявою суб'єкта звернення, провадження за ініціативою органу владних повноважень, контрольно-наглядові провадження.*

При розгляді першого питання необхідно зрозуміти, що значний обсяг предметної регламентації суспільних відносин у найрізноманітніших сферах діяльності публічної влади щодо реалізації і захисту прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, а також можливість інстанційного перегляду або оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів владних повноважень, їх посадових осіб складають окрему групу проваджень в адміністративному процесі - провадження в сфері управління. Аналіз чинного законодавства дозволяє виділити кілька груп взаємовідносин, що складаються у сфері управлінської, публічної діяльності між органами владних повноважень, їх посадовими (службовими) особами, з одного боку, і фізичними чи юридичними особами, з іншого боку, щодо вирішення питань, пов'язаних із реалізацією та захистом прав, свобод та інтересів, у тому числі й надання адміністративних послуг. Вивчити поняття провадження в сфері управління, ознайомитись з учасниками адміністративного провадження. З огляду на типологічні групи правовідносин у сфері управління розглянути види адміністративних проваджень публічного і приватного характеру.

При підготовці відповіді на друге питання слід з'ясувати, що провадження за заявою суб'єкта звернення охоплюють широке коло відносин публічного і приватного характеру, учасниками яких, з одного боку, виступають органи владних повноважень (у більшості випадків це органи виконавчої влади та місцевого самоврядування), а з іншого — фізичні чи юридичні особи з приводу вирішення різного роду індивідуальних справ, реалізації суб'єктивних прав і обов'язків та надання адміністративних послуг. Ознайомитись з тим, що за змістом, орієнтуючись на кінцевий результат, якого очікує суб'єкт звернення, провадження за заявою поділяються на: реєстраційні та дозвільні.

Для підготовки відповіді на третє питання необхідно усвідомити, що в органів владних повноважень у процесі реалізації управлінських функцій в публічній сфері, при забезпеченні реалізації прав та інтересів фізичних чи юридичних осіб виникає потреба здійснення з їх ініціативи різноманітних процесуальних і процедурних дій, спрямованих на охорону прав, свобод та інтересів як окремих громадян, так і держави та суспільства в цілому. З'ясувати підстави для початку адміністративного провадження за ініціативою органу владних повноважень, строк здійснення провадження та зрозуміти хто може бути учасником адміністративного провадження за ініціативою суб'єкта владних. Зрозуміти, що провадження за ініціативою органу владних повноважень умовно можна поділити на дві групи: контрольно-наглядові провадження та провадження із застосування заходів

адміністративного примусу, крім накладення адміністративних стягнень. Вивчити особливості адміністративного примусу та розглянути такі види проваджень по застосуванню заходів адміністративного примусу: 1) провадження по застосуванню заходів адміністративного попередження; 2) провадження по застосуванню заходів адміністративного припинення; 3) провадження по застосуванню адміністративно-господарських санкцій.

Під час розгляду останнього питання необхідно з'ясувати, що провадження за скаргою розпочинається з моменту подання скарги, оформленої в установленому законодавством порядку. Поняття скарги на законодавчому рівні визначено лише в Законі України «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 р. Скарга подається до відповідних органів або їх посадових осіб, уповноважених законодавством розглядати і вирішувати порушені у скарзі питання. Слід вивчити учасників адміністративного провадження за скаргою та строки, протягом якого особа може звернутися зі скаргою у разі порушення її прав, свобод чи законних інтересів.

Контрольні питання:

1. Охарактеризуйте поняття, зміст та структуру проваджень у сфері управління.
2. Перерахуйте процедури та дії, що передбачені для адміністративних проваджень за заявою суб'єкта звернення?
3. Порядок здійснення адміністративних проваджень за ініціативою органу владних повноважень.
4. Охарактеризуйте адміністративні провадження за скаргою суб'єкта звернення.

Список рекомендованої літератури

1. Конституція України // ВВР. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення // ВВР. - 1984. - Додаток до № 51. - Ст. 1122 (з наст. штатами).
3. Кодекс адміністративного судочинства України // ВВР. -2005, - № 35-37. - Ст. 446 (з подальшими змінами).
4. Адміністративне право України : підручник / 10. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. - К. : Юрінком Інтер, 2005. - 544 с.
5. Адміністративна процедура та адміністративні послуги: зарубіжний опит і пропозиції для України / авт.-упоряд. В. П. Тимошук. - К. : Факт, 2003. - 496 с.
6. Адміністративна юстиція: Європейський досвід і пропозиції для України / авт.-упоряд. 1. Б. Коліушко. Р. О. Куйбіда. - К. : Факт, 2003. - 536 с.
7. Административное право : учебник / под ред. Ю. М. Козлова, Л. Л. Попова. - М. : Юристъ, 2000. - 728 с.
8. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. Т. 1: Загальна частина / ред. кол. В. Б. Авер'янов (гол.). - К. : Юридична думка, 2004. - 584 с.

9. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. С. В. Ківалова. - Одеса : Юрид. літ., 2003. - 896 с.
10. Демський Е. Адміністративний процес як окрема галузь права / Е. Демський // Віче. - 2006. - № 7-8. - С. 40-42.

Тема 7. Провадження за зверненням громадян

План

1. Види звернень громадян, їх характеристика та особливості проваджень
2. Вимоги до звернення громадян
3. Учасники адміністративних проваджень за зверненням громадян
4. Стадії та структура провадження за зверненням громадян

Ключові поняття: *пропозиція, заява, скарга, індивідуальне звернення, колективне звернення, суб'єкти, що звертаються, суб'єкти, що розглядають звернення, допоміжні суб'єкти, патронатні суб'єкти.*

При опрацюванні першого питання необхідно зрозуміти, що під зверненням громадян законодавець розуміє викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги. Вивчити класифікацію звернень громадян за такими ознаками: залежно від форми; залежно від змісту та залежно від кількісного складу суб'єктів.

Для підготовки відповіді на друге питання слід з'ясувати, що громадяни України, їх колективи, члени громадських формувань мають право звернутися до органів владних повноважень, їх посадових осіб. Звернення адресуються тим органам державної влади і місцевого самоврядування, підприємствам, установам, організаціям незалежно від форм власності, об'єднанням громадян або їх посадовим особам, до повноважень яких належить вирішення порушених у пропозиціях, заявах, скаргах питань. Зрозуміти, що вимоги до звернення, що установлені статтями 4, 5, 17, 26, 27 Закону України «Про звернення громадян», містять принципові положення, що формують особливості та закріплюють адміністративно-процесуальний статус суб'єктів звернення, вивчити його складові.

Готуючи тези доповіді на третє питання необхідно зрозуміти, що законодавство про звернення громадян не містить спеціального переліку учасників проваджень. Проте в юридичній літературі вказується на існування 4-х видів учасників таких правовідносин: суб'єкти, що звертаються; суб'єкти, що розглядають звернення; допоміжні суб'єкти; патронатні суб'єкти.

Готуючи відповідь на четверте питання необхідно визначити, що вирішення адміністративних справ за зверненням громадян, а саме розгляд звернень громадян, здійснюється в певній послідовності, яку в літературі, що висвітлює процесуальні відносини, прийнято називати стадіями провадження. Вивчити процесуальні дії (процедури), ознайомитись та

проаналізувати такі стадії провадження за зверненнями громадян: подання громадянином звернення та прийняття його до розгляду органом владних повноважень або його посадовою особою; розгляд справи; ухвалення рішення; перегляд рішення у зв'язку з його оскарженням або опротестуванням; 5) виконання рішення.

Контрольні питання:

1. Охарактеризуйте правові основи провадження за зверненням громадян.
2. Назвіть та проаналізуйте основні види звернень громадян, дайте характеристику та особливості проваджень.
3. Які вимоги встановлено до звернення громадян?
4. Дайте юридичну характеристику учасникам адміністративних проваджень за зверненням громадян.
5. Охарактеризуйте стадії та структуру провадження за зверненням громадян.

Список рекомендованої літератури

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення // ВВР. - 1984. - Додаток до № 51. — Ст. 1122 (з наст, змінами).
2. Кодекс адміністративного судочинства України // ВВР. - 2005. - № 35-37. - Ст. 446 (з наст, змінами).
3. Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право: навч. посіб./ Е.Ф. Демський. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 496 с.
4. Кодекс адміністративного судочинства України: Науково-практичний коментар; За ред. С. В. Ківалова, О. І. Харитонової / С. В. Ківалов, О. І. Харитонova, О. М. Пасенюк, М. Р. Аракелян та ін. - Харків: Одиссей, 2005. - 552 с.

Тема 8. Організація адміністративного судочинства в Україні

1. Розвиток адміністративного судочинства (юстиції) в Україні
2. Поняття, завдання та мета адміністративного судочинства
3. Система та повноваження адміністративних судів
4. Склад суду та відводи
5. Судові виклики та повідомлення
6. Фіксування адміністративного процесу
7. Судові витрати

Ключові поняття: *завдання адміністративного судочинства, адміністративне судочинство, склад суду, судовий виклик, судове повідомлення, судові витрати, судовий збір.*

При опрацюванні першого питання слід прослідити розвиток судової системи на рубежі XVIII-XIX століть; формування адміністративної юстиції в дореволюційній Росії; рівні системи органів адміністративної юстиції в Російській імперії: центральний (Сенат), губернський («присутствія»). Дослідити інститут адміністративної юстиції у працях учених-юристів кінця XVIII початку XIX століття (Тарасова І.Т., Корфа С.А., Коркунова Н.М., Лістратова А.І.). Проаналізувати питання адміністративної юстиції в законодавстві самостійної Української держави (1917-1920 рр.); діяльність Центрального та місцевих бюро скарг і заяв; основні положення Адміністративного кодексу УСРР 1927 року. Зробити загальну характеристику адміністративної юстиції сучасної України; поняття та ознаки адміністративної юстиції; співвідношення понять «адміністративна юстиція» та «адміністративна юрисдикція»

Для підготовки відповіді на друге питання необхідно запам'ятати, що завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень із боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень. Слід вивчити такі поняття як: сфера судового захисту, об'єкт судового захисту в сфері здійснення адміністративного судочинства та предметна сфера адміністративного судового процесу.

Готуючи тези доповіді на третє питання слід дослідити проблеми: визначення правової природи правовідносин для вирішення питання юрисдикції адміністративних судів; порядок формування системи спеціалізованих адміністративних судів та організацію їх діяльності.

При підготовці відповіді на четверте питання необхідно запам'ятати, що за загальним правилом, розгляд і вирішення усіх адміністративних справ у суді першої інстанції здійснюється одноособово суддею, крім випадків, встановлених Кодексом адміністративного судочинства України. Слід вивчити справи, які розглядаються колегіально у місцевих окружних адміністративних судах. Ознайомитись та проаналізувати підстави для відводу чи самовідводу судді.

Готуючи відповідь на п'яте питання слід вивчити поняття судові виклики, повідомлення та порядок їх надсилання. Ознайомитись зі строками та процедурою вручення повістки, зрозуміти, що таке час вручення повістки. Проаналізувати наслідки відмови від одержання повістки, умови та порядок застосування виняткових засобів судових викликів і повідомлень.

Під час розгляду шостого питання необхідно з'ясувати, що фіксування адміністративного процесу здійснюється з метою забезпечення реалізації конституційного принципу гласності судочинства. Вивчити статтю 41 КАСУ, яка передбачає, що суд під час судового розгляду адміністративної справи здійснює повне фіксування судового засідання за допомогою

звукозаписувального технічного засобу.

При опрацюванні сьомого питання слід проаналізувати статтю 87 КАСУ, яка передбачає, що судові витрати складаються із судового збору та витрат, пов'язаних з розглядом справи. Розмір судового збору, порядок його сплати, повернення і звільнення від сплати встановлюються законом. Вивчити та проаналізувати такі витрати, пов'язані з розглядом справи як: витрати на правову допомогу; витрати сторін та їхніх представників, що пов'язані із прибуттям до суду; витрати, пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів та проведенням судових експертиз; витрати, пов'язані з проведенням огляду доказів на місці та вчиненням інших дій, необхідних для розгляду справи.

Контрольні питання:

1. Охарактеризуйте поняття, завдання та мету адміністративного судочинства.
2. Охарактеризуйте систему та повноваження адміністративних судів України.
3. Охарактеризуйте склад суду. Визначте процесуальні підстави заявлення відводів у адміністративному процесі.
4. Яким чином здійснюються судові виклики та повідомлення?
5. Яким чином фіксується юрисдикційний адміністративний процес?
6. Охарактеризуйте склад судових витрат та особливості їх відшкодування.

Список рекомендованої літератури

1. Конституція України // ВВР. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення // ВВР. - 1984. - Додаток до № 51. - Ст. 1122 (з наст, штатами).
3. Кодекс адміністративного судочинства України // ВВР. -2005, - № 35-37. - Ст. 446 (з подальшими змінами).
4. Адміністративне право України : підручник / 10. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. - К. : Юрінком Інтер, 2005. - 544 с.
5. Адміністративна процедура та адміністративні послуги: зарубіжний опит і пропозиції для України / авт.-упоряд. В. П. Тимошук. - К. : Факт, 2003. - 496 с.
6. Адміністративна юстиція: Європейський досвід і пропозиції для України / авт.-упоряд. 1. Б. Коліушко. Р. О. Куйбіда. - К. : Факт, 2003. - 536 с.
7. Административное право : учебник / под ред. Ю. М. Козлова, Л. Л. Попова. - М. : Юристь, 2000. - 728 с.
8. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. Т. 1: Загальна частина / ред. кол. В. Б. Авер'янов (гол.). - К. : Юридична думка, 2004. - 584 с.
9. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. С. В. Ківалова. - Одеса : Юрид. літ., 2003. - 896 с.

10. Демський Е. Адміністративний процес як окрема галузь права / Е. Демський // Віче. - 2006. - № 7-8. - С. 40-42.

Тема 9. Провадження в адміністративних судах

План

1. Порухення адміністративної справи:
2. Підготовче провадження:
3. Судовий розгляд адміністративної справи:
4. Судові рішення та їх види в адміністративному процесі.
5. Апеляційне провадження.
6. Касаційне провадження.

Ключові поняття: *форма та зміст адміністративного позову, порядок відкриття провадження в адміністративній справі, забезпечення адміністративного позову, попереднє судове засідання, завершення підготовчого провадження, судовий розгляд адміністративної справи.*

При опрацюванні першого питання необхідно розглянути форму та зміст адміністративного позову, порядок відкриття провадження в адміністративній справі. Слід запам'ятати, що порушення адміністративної справи в адміністративному суді відбувається у разі наявності одночасно двох юридичних фактів: 1) подання адміністративного позову та 2) прийняття такого позову адміністративним судом до свого провадження. Розглянути, які вимоги та дані має містити у собі адміністративний позов, обов'язкові структурні елементи позовної заяви (її основні складові частини). З'ясувати, що адміністративний суд при прийнятті позовної заяви може прийняти одне із таких рішень: залишити позовну заяву без руху; повернути позовну заяву; відмовити у відкритті провадження в адміністративній справі. Розглянути поняття забезпечення позову.

Для підготовки відповіді на друге питання слід зрозуміти, що у разі порушення суд, який здійснював підготовку адміністративної справи до судового розгляду. адміністративної справи (відкриття провадження в адміністративній справі) суд переходить до наступної, другої обов'язкової стадії адміністративного процесу — підготовки справи до судового розгляду. Вивчити процесуальні дії, які вчиняються суддею на стадії підготовки адміністративної справи до судового розгляду та ухвали, які постановляє за результатами проведення підготовчого провадження у підсумку адміністративний суд.

Готуючи тези доповіді на третє питання необхідно з'ясувати, що після підготовки справи до судового розгляду суд переходить до розгляду та вирішення адміністративної справи по суті. Розгляд і вирішення справ адміністративної юрисдикції адміністративними судами представляє собою окрему процесуальну стадію, тобто відносно відокремлену, чітко визначену у часі сукупність процесуальних дій, об'єднаних конкретною процесуальною

метою. Треба зупинитись на загальних правилах здійснення цієї стадії. Слід вивчити наступні частини процедури розгляду та вирішення адміністративної справи по суті: підготовча частина судового розгляду справи; розгляд справи по суті; судові дебати; ухвалення і проголошення судового рішення по справі.

При підготовці відповіді на четверте питання необхідно зрозуміти, що судові рішення, яким суд вирішує спір по суті, викладається у формі постанови. Судове рішення, яким суд зупиняє чи закриває провадження у справі, залишає позовну заяву без розгляду або приймає рішення щодо інших процесуальних дій, клопотань, викладається у формі ухвали. Слід розглянути види постанов та ухвал.

Готуючи відповідь на п'яте питання слід визначити завдання апеляційної інстанції, інстанційну та територіальну підсудність, суб'єкти апеляційного оскарження та предмет апеляційного оскарження. Порядок і строки апеляційного оскарження. З'ясувати, вимоги до заяви про апеляційне оскарження та до апеляційної скарги. Вивчити порядок підготовки адміністративної справи до апеляційного розгляду та порядок подання заперечення на апеляційну скаргу. Слід опрацювати наступні питання: відмова від апеляційної скарги, зміна апеляційної скарги під час апеляційного провадження, відмова позивача від адміністративного позову, примирення сторін під час апеляційного провадження. Апеляційний розгляд та ухвалення судового рішення. Вивчити повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги на постанову суду та повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду. З'ясувати підстави для залишення апеляційної скарги без задоволення, а судового рішення - без змін; підстави для зміни судового рішення; підстави для скасування судового рішення та ухвалення нового рішення. Судові рішення суду апеляційної інстанції. Зміст ухвали та постанови суду апеляційної інстанції.

Під час розгляду шостого питання необхідно вивчити завдання касаційної інстанції, суб'єктів касаційного оскарження, підстави для касаційного оскарження. Розглянути порядок і строки касаційного оскарження, вимоги до касаційної скарги, заперечення на касаційну скаргу. Ознайомитись з порядком підготовки адміністративної справи до касаційного розгляду, з порядком касаційного розгляду та ухвалення судового рішення. Необхідно вивчити повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги. Вивчити судові рішення суду касаційної інстанції. Розглянути зміст ухвали та постанови суду касаційної інстанції.

Контрольні питання:

1. За наявності яких юридичних фактів відбувається порушення адміністративної справи?

2. У якій формі до адміністративного суду подається адміністративний позов?

3. Які дані мають бути зазначені у позовній заяві?

4. З яких частин складається позовна заява?
5. Назвіть засоби забезпечення адміністративного позову.
6. Назвіть мету підготовки справи до судового розгляду.
7. Які процесуальні дії вчиняються суддею на стадії підготовки адміністративної справи до судового розгляду?
8. Для чого адміністративним судом проводиться попереднє судове засідання?
9. Назвіть правила, за якими здійснюється стадія судового розгляду справи адміністративної юрисдикції.
10. Назвіть правила, за якими здійснюється стадія судового розгляду справи адміністративної юрисдикції.
11. Які існують основні процесуальні документи адміністративних судів?
12. Сформулюйте поняття постанов та ухвал адміністративних судів.
13. Назвіть та охарактеризуйте вимоги, яким мають відповідати судові рішення адміністративних судів.

Список рекомендованої літератури

1. Конституція України // ВВР. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення // ВВР. - 1984. - Додаток до № 51. - Ст. 1122 (з наст, штатами).
3. Кодекс адміністративного судочинства України // ВВР. - 2005, - № 35-37. - Ст. 446 (з подальшими змінами).
4. Адміністративне право України : підручник / 10. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. - К. : Юрінком Інтер, 2005. - 544 с.
5. Адміністративна процедура та адміністративні послуги: зарубіжний опит і пропозиції для України / авт.-упоряд. В. П. Тимошук. - К. : Факт, 2003. - 496 с.
6. Адміністративна юстиція: Європейський досвід і пропозиції для України / авт.-упоряд. І. Б. Коліушко, Р. О. Куйбіда. - К. : Факт, 2003. - 536 с.
7. Административное право : учебник / под ред. Ю. М. Козлова, Л. Л. Попова. - М. : Юристъ, 2000. - 728 с.
8. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. Т. 1: Загальна частина / ред. кол. В. Б. Авер'янов (гол.). - К. : Юридична думка, 2004. - 584 с.
9. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. С. В. Ківалова. - Одеса : Юрид. літ., 2003. - 896 с.
10. Демський Е. Адміністративний процес як окрема галузь права / Е. Демський // Віче. - 2006. - № 7-8. - С. 40-42.

Тема 10. Проведення в справах про адміністративні правопорушення

План

1. Завдання та принципи провадження в справах про адміністративні правопорушення
2. Відкриття справи про адміністративне правопорушення
3. Розгляд справи про адміністративне правопорушення

4. Винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення
5. Перегляд постанови у справі про адміністративне правопорушення
6. Виконання постанови у справі про адміністративне правопорушення

Ключові поняття: *провадження в справах про адміністративні правопорушення, відкриття, розгляд справи про адміністративні правопорушення, протокол про адміністративне правопорушення.*

При опрацюванні першого питання необхідно з'ясувати, що провадження в справах про адміністративні правопорушення становить собою систему правовідносин, які складаються на основі процесуальної діяльності органів (посадових осіб), уповноважених розглядати індивідуальні адміністративні справи з приводу притягнення до адміністративної відповідальності осіб, у діях яких є ознаки адміністративного правопорушення. Слід визначити основні завдання, принципи провадження в справах про адміністративні правопорушення та обставини, за яких провадження в справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю. Розглянути стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Для підготовки відповіді на друге питання слід зрозуміти, що відкриття справи є початковою стадією провадження у справах про адміністративні правопорушення (проступки). Приводів порушення справи в КУпАП законодавець не визначає, але виходячи із теорії процесу приводами порушення справи слід вважати одержання уповноваженими особами будь-якої інформації про діяння, що мають ознаки проступку. Вивчити ким встановлюються ознаки адміністративного проступку та ознайомитись зі змістом протоколу про адміністративне правопорушення.

Готуючи тези на третє питання необхідно з'ясувати, що одержавши матеріали справи про адміністративне правопорушення, конкретний компетентний орган (посадова особа) адміністративної юрисдикції, що визначені КУпАП, іншими законами України, здійснює офіційне вирішення справи та дає правову оцінку діям правопорушника. На цій стадії орган (посадова особа) вивчає: протокол про адміністративне правопорушення; пояснення особи, що притягається до адміністративної відповідальності; пояснення потерпілих, свідків, якщо вони є; висновки експерта, спеціаліста, показання технічних приладів, речові докази; протоколи про вилучення речей і документів та інші матеріали, що містяться у справі.

Під час розгляду четвертого питання слід з'ясувати, що розглянувши справу про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) відповідно до ст. 283 КУпАП виносить одну із таких постанов: про накладення адміністративного стягнення; про застосування заходів впливу; про закриття справи.

При підготовці відповіді на п'яте питання необхідно зрозуміти, що перегляд постанови у справі про адміністративне правопорушення є важливою гарантією захисту прав, свобод та інтересів як особи, що

притягається до адміністративної відповідальності, так й потерпілої сторони. Перегляд постанови — це форма перевірки законності та обґрунтованості прийнятого рішення, виправлення помилок і недоліків у роботі органів адміністративної юрисдикції. Перегляд постанови є фундаментальною стадією провадження у справах про адміністративні правопорушення і відбувається у тих випадках, коли особа, що притягається до адміністративної відповідальності, або потерпілий незгодні з винесеною щодо них постановою. Слід з'ясувати, що перегляд постанови у справі про адміністративне правопорушення здійснюється в порядку провадження за скаргою або опротестувати та в порядку провадження за позовом.

При опрацюванні шостого питання необхідно з'ясувати, що постанова про накладення адміністративного стягнення є обов'язковою для виконання державними і громадськими органами, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, посадовими особами та громадянами. Слід дослідити зміст звернення постанови до виконання та вивчити органи, що здійснюють безпосереднє виконання постанов.

Контрольні питання:

1. Які завдання та принципи встановлено для провадження у справах про адміністративні правопорушення?

2. Охарактеризуйте процесуальний порядок стадії відкриття справи про адміністративне правопорушення.

3. Опишіть процес розгляду справи про адміністративне правопорушення посилаючись на відповідні норми адміністративно-процесуального законодавства.

4. Охарактеризуйте процесуальний етап винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення.

5. Яким чином відбувається перегляд постанови у справі про адміністративне правопорушення?

6. Який процесуальний порядок передбачено для виконання постанови у справі про адміністративне правопорушення?

Список рекомендованої літератури

1. Конституція України // ВВР. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення // ВВР. - 1984. - Додаток до № 51. - Ст. 1122 (з наст, штатами).
3. Кодекс адміністративного судочинства України // ВВР. -2005, - № 35-37. - Ст. 446 (з подальшими змінами).
4. Адміністративне право України : підручник / 10. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. - К. : Юрінком Інтер, 2005. - 544 с.
5. Адміністративна процедура та адміністративні послуги: зарубіжний опит і пропозиції для України / авт.-упоряд. В. П. Тимошук. - К. : Факт, 2003. - 496 с.

6. Адміністративна юстиція: Європейський досвід і пропозиції для України / авт.-упоряд. 1. Б. Коліушко. Р. О. Куйбіда. - К. : Факт, 2003. - 536 с.

7. Административное право : учебник / под ред. Ю. М. Козлова, Л. Л. Попова. - М. : Юристъ, 2000. - 728 с.

8. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. Т. 1: Загальна частина / ред. кол. В. Б. Авер'янов (гол.). - К. : Юридична думка, 2004. - 584 с.

9. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. С. В. Ківалова. - Одеса : Юрид. літ., 2003. - 896 с.

10. Демський Е. Адміністративний процес як окрема галузь права / Е. Демський // Віче. - 2006. - № 7-8. - С. 40-42.

Самостійна робота студентів

Самостійна робота є важливим фактором засвоєння навчального матеріалу. Мета самостійної роботи – формування самостійності студента, його вмінь, знань, навичок, що здійснюється опосередковано через зміст і методи усіх видів навчальних занять.

Самостійна робота – це робота студентів, що планується та виконується за завданнями та під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Самостійна робота сприяє:

- поглибленню і розширенню знань;
- формуванню інтересу до пізнавальної діяльності;
- оволодінню прийомами процесу пізнання;
- розвитку пізнавальних здібностей.

Тому вона стає головним резервом підвищення ефективності підготовки фахівців високого ґатунку.

Для контролю оволодіння знаннями, що одержані студентом самостійно при вивченні навчальної дисципліни «Адміністративний процес», використовуються контрольні питання та тестові завдання. Частина із запропонованих нижче контрольних питань і тестових завдань буде використовуватися при проведенні модульних та підсумкових контролів знань студентів, тому їх розв'язання сприятиме як підвищенню рівня знань, так і отриманню високих рейтингових балів.

Варіанти контрольних питань до навчальної дисципліни «Адміністративний процес»

1. Становлення адміністративно-процесуального права в Україні.
2. Взаємодія адміністративно-процесуального права з іншими галузями права.
3. Поняття адміністративно-процесуального права, його зміст та загальні риси.
4. Принципи адміністративного судочинства. Загальносоціальні принципи в адміністративному процесі
5. Предмет і метод адміністративно-процесуального права.

6. Основні напрямки розвитку адміністративно-процесуального права на сучасному етапі.
7. Види адміністративно-процесуальних відносин.
8. Особливості структури адміністративно-процесуальної норми.
9. Класифікація адміністративно-процесуальних норм.
10. Суть, мета, порядок організації адміністративно-юрисдикційної діяльності.
11. Заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення.
12. Поняття та види проваджень в адміністративному процесі.
13. Адміністративно-процесуальні норми та адміністративно-процесуальні відносини.
14. Порядок складання та зміст протоколу про адміністративне правопорушення.
15. Класифікація суб'єктів адміністративного процесу.
16. Адміністративно-процесуальна правосуб'єктність фізичних та юридичних осіб
17. Процесуальний статус сторін та учасників в судовому адміністративному процесі.
18. Обставини, що виключають провадження в справі про адміністративне правопорушення.
19. Правові засади діяльності адміністративних судів в Україні.
20. Система та структура адміністративних судів в Україні.
21. Підсудність та компетенція адміністративних судів в Україні.
22. Поняття доказів та їх оцінка при здійсненні провадження у справах про адміністративні правопорушення.
23. Оскарження і опротестування постанови в справі про адміністративне правопорушення.
24. Нормотворчі, установчі, правозастосовчі провадження в адміністративному процесі.
25. Провадження в суді першої інстанції.
26. Апеляційне та касаційне провадження в адміністративному судочинстві.
27. Поняття та види адміністративного оскарження.
28. Оскарження в адміністративному порядку.
29. Судове оскарження дій та рішень суб'єктів владних повноважень.
30. Виконання судових рішень в адміністративних справах.
31. Адміністративно-процесуальні строки.
32. Структура адміністративного процесу.
33. Поняття та види проваджень в адміністративному процесі.
34. Види дисциплінарних стягнень та їх характеристика.
35. Стадійність в провадженнях адміністративного процесу.
36. Критерії класифікації проваджень на види.
37. Поняття та види заходів адміністративного примусу.

38. Поняття та зміст провадження по пропозиціях, скаргах, заявах громадян.
39. Стадії розгляду скарг, пропозицій, та інших звернень громадян.
40. Оскарження та опротестування рішень за нормотворчими провадженнями.
41. Органи, що розглядають справи по скаргах, їх повноваження, рішення, що виносяться за результатами розгляду скарг та строки розгляду скарг.
42. Конституційне забезпечення права громадян на звернення.
43. Правові основи провадження по зверненнях громадян.
44. Форми та види звернень громадян.
45. Провадження по заявам (клопотанням) громадян
46. Провадження по пропозиціям (зауваженням) громадян
47. Провадження по скаргам громадян
48. Вимоги до звернення.
49. Поняття, завдання та принципи провадження в справах про адміністративні правопорушення.
50. Особи, які беруть участь у провадженні в справах про адміністративні правопорушення, їх основні права та обов'язки.
51. Порядок проведення контрольних заходів.
52. Стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення.
53. Поняття та зміст нагляду у сфері державного управління.
54. Стадії виконавчого провадження.
55. Основні напрямки розвитку адміністративного судочинства в Україні.
56. Поняття та види дозвільно-реєстраційних проваджень.
57. Поняття адміністративної послуги та види.
58. Стадії ліцензійних проваджень.
59. Повноваження суб'єктів публічної адміністрації по видачі ліцензій.
60. Оскарження рішень за ліцензійними провадженнями.

Варіанти тестових завдань до навчальної дисципліни « Адміністративний процес»

Тест 1

Нормами адміністративного процесуального права регулюється суспільні відносини щодо:

- а) щодо встановлення фактів злочинів;
- б) які виникають при поновленні порушеного права власності;
- в) пов'язані з реалізацією суб'єктивних прав і обов'язків фізичними чи юридичними особами;
- г) пов'язані із застосуванням заходів цивільного судочинства щодо іноземних громадян.

Тест 2

Адміністративне процесуальне право відіграє значну роль у реалізації:

- а) економічних, культурних прав та інтересів людини
- б) культурних, соціальних прав та інтересів людини
- в) політичних прав та інтересів людини
- г) економічних, соціальних, політичних прав та інтересів людини

Тест 3

Адміністративна справа — це:

- а) вирішення правоохоронними органами питання про визнання, реалізацію та захист прав, обов'язків і законних інтересів фізичних та юридичних осіб в сфері державного управління;
- б) вирішення спорів судами першої інстанції щодо порушених прав та інтересів громадян;
- в) вирішення органами адміністративної юрисдикції питання про визнання, реалізацію та захист прав, обов'язків, свобод і законних інтересів фізичних чи юридичних осіб у публічно-правових відносинах;
- г) вирішення питання про притягнення особи до адмін.. відповідальності.

Тест 4

Предмет адміністративного процесуального права становить:

- а) система суспільних відносин, які виникають між правоохоронними органами та фізичними особами;
- б) система суспільних відносин, між юридичною особою і державою;
- в) система суспільних правовідносин, які виникають між органом владних повноважень, їх посадовими особами, судом, з одного боку, та фізичними чи юридичними особами, з іншого;
- г) суспільні відносини, що виникають між фізичною та юридичною особою.

Тест 5

До принципів адміністративного процесуального права не належать принципи:

- а) принципи міжнародного права;
- б) диференціації та спеціалізації адміністративного процесу;
- в) верховенства права; презумпції правомірності дій і вимог суб'єкта звернення та заінтересованої особи;
- г) відповідності норм адміністративного процесуального права України положенням міжнародно-правових актів.

Тест 6

До функціональних принципів належать:

- а) швидкість та економічність процесу;
- б) гласності;
- в) законності; гласності;
- г) рівність учасників адміністративного процесу перед законом

Тест 7

Загальну частину адміністративного процесуального права складають:

- а) окремі норми, їх комплекси;

- б) правові норми;
- в) спеціальні норми;
- г) універсальні норми.

Тест 8

АПП не взаємодіє з такими галузями права:

- а) право соціального забезпечення;
- б) цивільним;
- в) кримінальним;
- г) конституційним.

Тест 9

За змістом адміністративно – процесуальні норми поділяються на:

- а) загальні, спеціальні;
- б) виняткові, дефінітивні;
- в) регулятивні та дефінітивні;
- г) спеціальні та регулятивні.

Тест 10

За змістом адміністративні процесуальні відносини:

- а) загальні;
- б) спеціальні;
- в) процедурні;
- г) дефінітивні.

Тест 11

В загальній теорії права суб'єктом права визнається учасник суспільних відносин, який наділений правами і обов'язками та володіє певними ознаками, а саме:

- а) соціальними, юридичними;
- б) культурними, загальними;
- в) спеціальними;
- г) деліктними.

Тест 12

Адміністративні суди розглядають і вирішують:

- а) питання щодо покладення обов'язку відшкодування заподіяної шкоди;
- б) спори щодо правовідносин, пов'язаних із виборчим процесом чи процесом референдуму;
- в) щодо здійснення контрольних повноважень за реалізацією та захистом прав, свобод і законних інтересів фізичних чи юридичних осіб
- г) правильної відповіді не має.

Тест 13

Осіб, що мають особистий інтерес у справі з урахуванням видів адміністративних проваджень на відповідні групи:

- а) у провадженнях у сфері управління;
- б) в провадженнях з адміністративного судочинства;
- в) в адміністративно-деліктних провадженнях;
- г) всі відповіді вірні.

Тест 14

Залежно від вимог на предмет спору законодавець розрізняє два види третіх осіб:

- а) треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору
- б) все перераховане в пункті а і в
- в) треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору
- г) правильної відповіді не має

Тест 15

Які розрізняють види представництв:

- а) представництво за законом та за договором
- б) представництво пенсіонерів
- в) представництво за договором
- г) не має жодної правильної відповіді

Тест 16

Яких осіб не може бути притягнуто до адміністративної відповідальності:

- а) громадян України
- б) іноземців
- в) осіб без громадянства
- г) осіб, яким не виповнилось 16 років

Тест 17

Якими документами посвідчується представництво неповнолітньої особи в суді:

- а) паспорт одного з батьків;
- б) свідоцтво про народження дитини;
- в) всі перераховане в пункті а і б
- г) правильної відповіді не має.

Тест 18

Не можуть бути допитані як свідки:

- а) недієздатні особи
- б) священнослужителі
- в) професійні судді, народні засідателі та присяжні
- г) всі відповіді вірні

Тест 19

Існує дві форми адміністративного процесу:

- а) управлінська і судова
- б) правова і судова
- в) управлінська і правова
- г) не має правильної відповіді

Тест 20

Нормами адміністративного процесуального права регулюються:

- а) відносини в сфері господарської діяльності
- б) відносини в сфері приватної власності
- в) відносини публічної адміністрації при вирішенні публічних інтересів учасників адміністративного процесу

г) відносини в сфері державного управління.

Тест 21

Адміністративним провадженням є:

а) система нормативно врегульованих якісно однорідних процесуальних дій учасників адміністративного процесу у відповідній сфері публічних відносин, спрямованих на вирішення конкретних адміністративних справ з урахуванням професійної спеціалізації.

б) система техніко-формальних приписів і норм щодо установа порядку здійснення конкретних процесуальних дій

в) система юридичних норм, за допомогою яких регулюються державно владні організуючі суспільні відносини

г) жодної правильної відповіді

Тест 22

Структура адміністративного процесу є:

а) однорівневою

б) дворівневою

в) п'ятирівневою

г) трирівневою

Тест 23

Усі провадження за формою їх здійснення можна поділити на:

а) провадження у господарській сфері

б) провадження в сфері управління

в) провадження з адміністративного судочинства

г) всі перераховані в пункті б і в

Тест 24

До адміністративно-деліктних проваджень належать:

а) провадження за винятковими обставинами

б) провадження за нововиявленими обставинами.

в) провадження в справах про адміністративні правопорушення

г) касаційне провадження

Тест 25

Важливими складовими (елементами) адміністративних проваджень і відповідно адміністративного процесу є:

а) процесуальні стадії

б) процесуальні етапи

в) процесуальні дії

г) всі відповіді правильні

Тест 26

Виконання прийнятого рішення у справі:

а) доведення рішення (постанови) до відома учасників процесу.

б) безпосереднє виконання

в) підготовка справи до розгляду

г) здійснення процесуальних дій щодо забезпечення провадження у справі

Тест 27

На скільки груп класифікують усі процедури за предметом вирішення питань застосування матеріальних норм права:

- а) на дві
- б) на три
- в) на чотири
- г) не має правильної відповіді

Тест 28

Адміністративна юрисдикція – це:

- а) встановлена чинним законодавством компетентність (сукупність повноважень) органів публічної адміністрації (посадових осіб) здійснювати свої функції у сфері публічного управління
- б) діяльність адміністративних судів щодо розгляду і вирішення адміністративних справ, пов'язаних із захистом прав, свобод та інтересів фізичних осіб
- в) діяльність ВСУ щодо розгляду цивільних справ
- г) інша відповідь

Тест 29

Адміністративна юрисдикція здійснює свої функції у:

- а) сфері публічного управління
- б) господарського управління
- в) у фінансовій сфері
- г) інша відповідь

Тест 30

Під поняттям доказування в адміністративному процесі розуміють:

- А) Виявлення, збирання, закріплення, перевірка та оцінка інформації про фактичні дані, на підставі яких суд, орган владних повноважень, уповноважена посадова особа встановлюють наявність або відсутність обставин, що мають значення для всебічного, повного і об'єктивного розгляду і вирішення адміністративної справи;
- Б) Коло фактів матеріально-правового значення, необхідних для вирішення справи по суті;
- В) Здійснювану в правових і логічних формах частину адміністративно-процесуальної діяльності відповідних органів;
- Г) Всі відповіді вірні.

Тест 31

Обов'язок доказування покладено на:

- А) Свідків;
- Б) Сторони захисту;
- В) Суб'єктів адміністративного процесу;
- Г) Сторони адміністративного процесу.

Тест 32

До джерел доказування відносяться

- А) Пояснення осіб, третіх сторін, показання свідків, визнання стороною обставин;
- Б) Речові докази, письмові докази;

- В) Висновки експертів;
- Г) Всі відповіді вірні.

Тест 33

Не підлягають доказуванню:

- А) Показання свідків;
- Б) Письмові докази;
- В) Преюдиційні факти та загальновідомі обставини;
- Г) Всі відповіді вірні.

Тест 34

В адміністративно-деліктних провадженнях залежно від обставин, що обтяжують чи пом'якшують відповідальність докази кваліфікуються на:

- А) Прямі та не прямі докази;
- Б) Обвинувальні та виправдовувальні докази;
- В) Первісні та похідні докази;
- Г) Всі відповіді вірні.

Тест 35

Прямі докази це:

- А) Докази, які вказують на те, що правопорушення було вчинене самою даною особою з певною метою, є наявність вини та обставин, що обтяжують відповідальність.
- Б) Докази, з яких можна зробити ймовірний висновок про існування чи відсутність доказуваного факту.
- В) Докази, з яких можна зробити достовірний висновок про існування чи відсутність доказуваного факту, тобто прямі докази безпосередньо вказують на обставину, що підлягає доказуванню.
- Г) Докази, які вказують на те, що немає складу правопорушення, відсутні його юридичні ознаки, відсутня сама подія правопорушення, що дана особа до вчиненого правопорушення непричетна або особа вчинила правопорушення з необережності, випадково, чи ця особа є неповнолітньою, визнала свою провину тощо;

Тест 36

Обвинувальні докази це:

- А) Докази, які вказують на те, що правопорушення було вчинене самою даною особою з певною метою, є наявність вини та обставин, що обтяжують відповідальність.
- Б) Докази, з яких можна зробити ймовірний висновок про існування чи відсутність доказуваного факту.
- В) Докази, з яких можна зробити достовірний висновок про існування чи відсутність доказуваного факту, тобто прямі докази безпосередньо вказують на обставину, що підлягає доказуванню.
- Г) Докази, які вказують на те, що немає складу правопорушення, відсутні його юридичні ознаки, відсутня сама подія правопорушення, що дана особа до вчиненого правопорушення непричетна або особа вчинила

правопорушення з необережності, випадково, чи ця особа є неповнолітньою, визнала свою провину тощо;

Тест 37

Показання свідка-очевидця, оригінал документа, пошкоджений транспортний засіб це:

- А) Правильні докази;
- Б) Похідні докази;
- В) Первісні докази;
- Г) Первинні докази.

Тест 38

Підставою забезпечення доказів є:

- А) Заява особи, яка бере участь у справі, чи заінтересованої особи у провадженнях з адміністративного судочинства та в сфері управління, а в адміністративно-деліктних провадженнях – посадові особи, які здійснюють провадження у справах про адміністративні провадження;
- Б) Заява особи, яка бере участь у справі;
- В) Посадові особи, які здійснюють провадження у справах;
- Г) Заява посадових осіб, які здійснюють провадження у справах про адміністративні провадження, а також з адміністративного судочинства та в сфері управління.

Тест 39

У адміністративно-деліктних провадженнях забезпечення провадження у справах, а разом і забезпечення доказів здійснюється шляхом:

- А) Складання протоколу про адміністративне правопорушення;
- Б) Адміністративного затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення з метою встановлення особи, складання протоколу, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справи; особистого огляду особи, яка вчинила правопорушення, або осіб з метою забезпечення суспільної безпеки (вхід до державної установи, посадка на літак та ін.);
- В) Огляд речей і вилучення речей та документів особи, яка вчинила правопорушення, або осіб з метою забезпечення суспільної безпеки (відвідування державних установ, перевірка багажу при польотах літаком, вилучення наркотичних засобів, самогону і самогонних апаратів, зброї, лікарських засобів, незаконно придбаних нагород, почесних грамот і грамот вищих державних органів тощо).
- Г) Всі відповіді вірні.

Тест 40

Процесуальні строки це:

- А) Встановлені законом або судом строки, у межах яких вчиняються процесуальні дії;
- Б) Строки передбачені законодавством України;
- В) Строки встановлені судом;
- Г) Всі відповіді вірні.

Тест 41

Встановлені законом строки, в свою чергу, за сферою регулювання суспільних відносин поділяються на:

- А) Строки звернення за захистом порушених прав; строки, тривалість і межі яких визначаються судом, органом владних повноважень (посадовою особою); Строки виконання постанов у справі;
- Б) Строки повідомлення про час і місце розгляду справи;
- В) Строки розгляду адміністративних справ;
- Г) Всі відповіді вірні.

Тест 42

Строк, що визначається роками, закінчується у:

- А) Число останнього року цього строку;
- Б) Місяць останнього року;
- В) Відповідні місяць і число останнього року цього строку;
- Г) Жодної вірної відповіді.

Тест 43

Коли закінчення строку припадає 31 число, якого за календарем не існує в конкретному місяці, то строк закінчується:

- А) В наступний день нового місяця;
- Б) Через 30 днів з дня призначення місячного строку;
- В) Через 31 днів з дня призначення місячного строку;
- Г) В останній день цього місяця.

Тест 44

Перебіг строку, закінчення якого пов'язане з подією, яка повинна неминуче настати, закінчується:

- А) В день настання події;
- Б) Переддень настання події;
- В) Після настання події;
- Г) Наступного дня після настання події.

Тест 45

Перебіг процесуальних строків продовжується:

- А) 3 дня перегляду справи судом;
- Б) 3 дня звернення за продовженням строків;
- В) 3 дня поновлення провадження;
- Г) Всі відповіді вірні.

Тест 46

Строк адміністративного затримання обчислюється з моменту:

- А) Доставлення правопорушника до приміщення органу внутрішніх справ, сільської, селищної ради, іншого приміщення для складання протоколу;
- Б) Моменту адміністративного затримання;
- В) З моменту вчинення адміністративного правопорушення;
- Г) Жодної правильної відповіді.

Тест 47

У всіх випадках процесуальні строки точно визначені законом:

- А) Підлягають зміні за рішенням суду;

- Б) Не підлягають жодній зміні;
- В) Виносяться на роздум суддів;
- Г) Всі відповіді вірні.

Тест 48

Справи про адміністративні правопорушення розглядаються протягом:

- А) Однієї доби;
- Б) трьох та п'яти днів;
- В) Семи та п'ятнадцяти днів;
- Г) Всі відповіді вірні.

Тест 49

Скарга щодо перегляду адміністративного акта, прийнятого органом владних повноважень (посадовою особою), подається протягом:

- А) Місяця після набрання ним чинності;
- Б) Тридцяти днів після набрання ним чинності;
- В) Тридцяти одного дня після набрання ним чинності;
- Г) Шести місяців після набрання ним чинності.

Тест 50

У провадженнях з адміністративного судочинства, за загальним правилом, апеляційна скарга на постанову суду першої інстанції подається протягом:

- А) десяти днів з дня її проголошення;
- Б) семи днів з дня її проголошення;
- В) п'яти днів з дня її проголошення;
- Г) тридцяти днів з дня її проголошення.

Тест 51

Після набрання законної сили постанови суду, вони виконуються:

- А) негайно;
- Б) У місячний строк;
- В) у тижневий строк;
- Г) Протягом року.

Тест 52

У провадженнях у сфері управління адміністративний акт може бути звернений до виконання протягом:

- А) Місяця;
- Б) Негайно;
- В) Року;
- Г) Буді-якого часу, однак раніше закінчення строку для його оскарження.

Тест 53

Провадження в сфері управління це:

- А) Різновид проваджень в адміністративному судочинстві;
- Б) Визначені нормами адміністративного процесуального права умови здійснення в інстанційному (адміністративному) порядку органом владних повноважень процедурних дій щодо забезпечення і охорони прав, обов'язків та інтересів учасників правовідносин, прийняття рішення у конкретних

індивідуальних справах публічного і приватного характеру та звернення цих рішень до виконання;

В) Всі відповіді вірні;

Г) Жодної вірної відповіді.

Тест 54

До Провадження в сфері управління не відноситься:

А) Видача паспортів;

Б) Видача патентів;

В) Офіційне визнання чужоземних дипломів Міністерством освіти і науки, молоді і спорту.

Г) Жодної вірної відповіді.

Тест 55

Суб'єктом звернення є:

А) Фізична чи юридична особа, що звертається до органу владних повноважень;

Б) Орган владних повноважень;

В) Заінтересована особа;

Г) Всі відповіді вірні.

Тест 56

Адміністративні провадження за зверненням фізичних чи юридичних осіб щодо реалізації та захисту їх прав та інтересів у зв'язку з розглядом адміністративної справи, у тому числі на рішення, дії чи бездіяльність органа владних повноважень - це:

А) Провадження за заявою суб'єкта звернення;

Б) Провадження ініціативою органа владних повноважень;

В) Провадження за скаргою суб'єкта звернення;

Г) Жодної вірної відповіді.

Тест 57

Реєстрація народження відноситься до:

А) Провадження в справах про встановлення фактів, що ма-ють юридичне значення;

Б) Провадження в справах щодо забезпечення реалізації кон-кретних суб'єктивних прав;

В) Провадження в справах щодо захисту прав і законних інте-ресів фізичних чи юридичних осіб;

Г) Жодної вірної відповіді.

Тест 58

Визнання достовірності сертифікату відноситься до:

А) Провадження в справах щодо забезпечення реалізації кон-кретних суб'єктивних прав;

Б)Провадження в справах про встановлення фактів, що ма-ють юридичне значення;

В) Провадження в справах щодо захисту прав і законних інте-ресів фізичних чи юридичних осіб;

Г) Жодної вірної відповіді.

Тест 59

Спрямовані на вирішення питання про забезпечення реалізації прав і обов'язків фізичними чи юридичними особами шляхом надання їм відповідного права чи дозволу - це:

- А) Дозвільні провадження;
- Б) Реєстраційні провадження;
- В) Суб'єктивні провадження;
- Г) Адміністративні провадження.

Тест 60

Видання дозволу на придбання, носіння і зберігання вогнепальної зброї відноситься до:

- А) Провадження про надання ліцензії;
- Б) Провадження про надання дозволу фізичним чи юридичним особам;
- В) Провадження про надання права особі, яке вона згідно із законом може мати;
- Г) Жодної вірної відповіді.

Тест 61

Строк здійснення провадження за ініціативою суб'єкта владних повноважень не повинен перевищувати із дня його початку:

- А) Року;
- Б) Семи днів;
- В) Десяти днів;
- Г) Тридцяти днів.

Тест 62

У сфері адміністративних проваджень строк звернення за захистом прав, свобод та інтересів вже закріплений на законодавчому рівні:

- А) Рік;
- Б) Місяць;
- В) Шість років;
- Г) Шість місяців.

Тест 63

Звернення громадян залежно від форми поділяються на:

- А) Письмові та усні;
- Б) Індивідуальні та колективні;
- В) Пропозиції, заяви, скарги;
- Г) Клопотання та зауваження.

Тест 64

Звернення громадян залежно від змісту поділяються на:

- А) Письмові та усні;
- Б) Індивідуальні та колективні;
- В) Пропозиції, заяви, скарги;
- Г) Клопотання та зауваження.

Тест 65

Звернення, яке викладене громадянином на особистому прийомі у органі владних повноважень чи їх посадових осіб та записано посадовою

особою органу владних повноважень - це:

- А) Усне звернення;
- Б) Письмове звернення;
- В) Індивідуальне звернення;
- Г) Колективне звернення.

Тест 66

Учасники адміністративних проваджень за зверненням громадян:

- А) Суб'єкти, що звертаються, суб'єкти, що розглядають звернення, допоміжні суб'єкти, патронатні суб'єкти;
- Б) Суб'єкти, що звертаються та суб'єкти, що розглядають звернення;
- В) Допоміжні суб'єкти та патронатні суб'єкти;
- Г) Допоміжні суб'єкти та спеціальні.

Тест 67

До суб'єктів, що розглядають звернення, належать особи:

- А) Фізичні та юридичні особи;
- Б) Органи державної влади; органи місцевого самоврядування; органи управління, підприємства, установи, організації незалежно від форм власності; об'єднання громадян; засоби масової інформації; посадові особи зазначених вище органів і закладів; прокурори.
- В) Фізичні та юридичні особи, підприємства, установи, організації;
- Г) Всі відповіді вірні.

Тест 68

Стадіями провадження за зверненнями громадян, у загальному вигляді є:

- А) 1) подання громадянином звернення та прийняття його до розгляду органом владних повноважень або його посадовою особою;
- 2) розгляд справи;
- 3) ухвалення рішення;
- 4) перегляд рішення у зв'язку з його оскарженням або опротестуванням;
- 5) виконання рішення.
- Б) 1) подання громадянином звернення та прийняття його до розгляду органом владних повноважень або його посадовою особою;
- 2) ухвалення рішення;
- 3) виконання рішення.
- В) 1) подання громадянином звернення та розгляд справи;
- 3) ухвалення рішення;
- 4) перегляд рішення у зв'язку з його оскарженням або опротестуванням;
- Г) Жодної вірної відповіді.

Тест 69

Скарга на рішення, що оскаржувалось, може бути подана до органу або посадовій особі вищого рівня протягом:

- А) Одного року з моменту його прийняття, але не пізніше одного місяця з часу ознайомлення громадянина з прийнятим рішенням;
- Б) Трьох років з моменту його прийняття, але не пізніше одного місяця з часу ознайомлення громадянина з прийнятим рішенням;

- В) Десяти років з моменту його прийняття, але не пізніше одного місяця з часу ознайомлення громадянина з прийнятим рішенням;
- Г) Шести місяців з моменту його прийняття, але не пізніше одного місяця з часу ознайомлення громадянина з прийнятим рішенням;

Тест 70

Класифікація звернення громадян:

- А) Залежно від формий;
- Б) В залежності від кулькості суб'єктів звернення;
- В) В залежності від змісту;
- Г) Всі відповіді вірні.

Тест 71

Звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, їх об'єднань, установ та організацій, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб:

- А) Заява;
- Б) Скарга;
- В) Клопотання;
- Г) Пропозиція.

Тест 72

Звернення на захист прав і законних інтересів недієздатної особи:

- А) Усне звернення;
- Б) Письмове звернення;
- В) Індивідуальне звернення;
- Г) Колективне звернення.

Практичні завдання до навчальної дисципліни «Адміністративний процес»

Задача № 1

25.05.2010 р. до Управління житлового господарства м. Києва надійшло звернення від гр-на К. – мешканця Подільського району м. Києва (інваліда Великої Вітчизняної війни), в якому він висловлював пропозицію щодо діяльності одного із ЖЕКів Подільського району.

29.06.2010 р. гр-н К. отримав відповідь за результатами розгляду його звернення, підписану начальником відділу УЖГ м. Києва.

Дайте правову оцінку цієї ситуації. Які норми чинного законодавства порушено?

Задача № 2

16-річний учень ПТУ гр-н К. надіслав на адресу виконкому сільради звернення, в якому виклав свої пропозиції поліпшення роботи будинку

культури у селі.

Через три тижні голова виконкому випадково зустрів гр-на К. на вулиці й повідомив, що його лист не розглядався й розглядатися не буде, оскільки він є неповнолітнім, тобто особою з неповною дієздатністю.

Оцініть правомірність прийнятого рішення виконкому.

Задача №3

05.06.2010 р. надійшов лист до місцевої держадміністрації від учасника Великої Вітчизняної війни гр-на Н., в якому повідомлялося про недоліки у роботі відділу соціального забезпечення.

Заступник начальника відділу, якому було доручено розглянути це звернення, 25.06. 2010 р. надіслав відповідь, де повідомляв про наслідки розгляду, але гр-на Н. ця відповідь не задовольнила. Також його не влаштувало, що звернення розглядав не голова держадміністрації, тому він знову надіслав звернення по цьому ж питанню до місцевої держадміністрації.

Здійсніть юридичний аналіз цієї ситуації.

Задача № 4

26.04.09 р. до Міністерства освіти і науки України надійшла скарга від учня середньої школи № 28 Шевченківського району м. Києва на директора цієї школи. 02.05.09 р. посадова особа Міністерства, розглянувши цю скаргу, переадресувала її на ім'я Шевченківського відділу освіти, посадовими особами якого 18.05.09 р. цей лист було направлено директору середньої школи № 28 для розгляду.

Які норми чинного законодавства порушено? Відповідь обґрунтувати.

Задача № 5

Біженець звернувся із позовом про визнання протиправними дій посадових осіб паспортного відділення районного відділу МВС України з приводу відмови у реєстрації за місцем проживання. Відмова мотивувалась відсутністю згоди інших користувачів квартири, у якій позивач мав намір зареєструватись. Біженець вказав, що така згода не передбачена Законом України "Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні" від 11 грудня 2003 року. У письмовому запереченні на позовну заяву МВС України пояснило, що Закон України "Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні" від 11 грудня 2003 року на біженців не поширюється, а тому немає перешкод у тому, щоб вимагати від них пред'явлення згоди власників (користувачів) квартири. Суд погодився із цим доводом відповідача та відмовив у задоволенні позову.

Чи правильно поступив суд і чому Ви так вважаєте?

Задача № 6

Проаналізуйте ситуацію:

Окремі суди в ухвалі про відкриття провадження в адміністративній справі нерідко зобов'язують відповідача подати заперечення проти адміністративного позову.

Чи правомірно це і чому Ви так вважаєте?

Задача № 7

Колишній головний спеціаліст виконавчого комітету міської ради Оксана Остапчук звернулася до окружного адміністративного суду з позовною заявою про стягнення з виконкому заробітної плати у розмірі 2 140 гривень за останні три місяці перед її звільненням, протягом яких вона зарплату не отримувала. Суд відмовив у відкритті провадження у зв'язку з тим, що таку заяву не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства, оскільки О. Остапчук уже не перебуває на публічній службі, а заявлені нею вимоги є вимогами, що впливають з трудових правовідносин. *Як Ви вважаєте, чи правильна ухвала суду?*

Задача № 8

Тарас Піддубний звернувся до окружного адміністративного суду з позовом про визнання незаконним рішення міської ради про відмову у звільненні його від сплати податку на землю. Окружний адміністративний суд своєю ухвалою відмовив у відкритті провадження в адміністративній справі, посилаючись на те, що справу не належить розглядати за правилами адміністративного судочинства, оскільки міська рада не є юридичною особою (юридичною особою є виконком цієї ради), а отже, відповідно до ч.1 і 3 ст.48 КАСУ вона не має адміністративної процесуальної правосуб'єктності.

Чи належить справу розглядати за правилами адміністративного судочинства? Якому суду підсудна ця справа? Чи правильно вчинив суд, відмовляючи у відкритті провадження? Порадьте Т. Піддубному, як йому діяти далі.

Задача № 9

Пенсіонер Олександр Терещенко звернувся до районного суду з позовом про зобов'язання виконавчого комітету сільської ради розглянути його заяву про виділення йому одноразової грошової допомоги для закупівлі дров на зиму і дати на неї відповідь. Виконком сільради просив у задоволенні позову відмовити і зазначив, що така заява О.Терещенка до нього не надходила. Суд запропонував виконавчому комітету подати журнал реєстрації звернень громадян, але той пропозицію суду проігнорував. Суд, пославшись на ч.6 ст.71 КАСУ, розглянув справу на підставі наявних матеріалів і відмовив у задоволенні позову, оскільки позивач не довів факту подання заяви.

Чи правильно суд застосував правила щодо доказування? Чи є підстави для оскарження судового рішення? Якщо так, то які б аргументи Ви б використали, подаючи апеляційну скаргу?

Задача № 10

Проаналізуйте правомірність рішень (дій) суду:

А) Зустрічаються випадки відмови судів відкривати провадження у справах щодо оскарження постанов суб'єктів владних повноважень у справах про адміністративні правопорушення через неналежність відповідних спорів до розгляду у порядку адміністративного судочинства. У якості нормативної підстави для цього вказується пункт 3 частини другої статті 17 КАСУ: виключення з компетенції адміністративних судів справ про накладення адміністративних стягнень.

Б) Фізичні особи – споживачі електричної енергії звернулись із адміністративним позовом до підприємства «Львівобленерго», вимагаючи визнання незаконним складеного ним акта та повернення безпідставно стягнутих платежів за електричну енергію. Буський районний суд Львівської області розглянув цю адміністративну справу по суті.

В) При вирішенні спору щодо заборгованості із заробітної плати перед секретарем місцевої ради, суд поклав обов'язок доведення наявності такої заборгованості на позивача. Через те, що позивач не довів обставину заборгованості із заробітної плати, суд відмовив у задоволенні позову.

Задача № 11

16-річний Петро Заїка перед тим, як одержувати паспорт, звернувся до міського відділу реєстрації актів цивільного стану із заявою про зміну прізвища із "Заїка" на "Зайка", оскільки дуже комплексував з приводу свого прізвища. Відділ реєстрації актів цивільного стану відмовив йому мотивуючи це тим, що П. Заїка не сплатив державного мита і не подав довідки з органів внутрішніх справ про те, що він не перебуває у розшуку і щодо нього не ведеться слідство.

П. Заїка не погодився з такою відмовою і звернувся до адміністративного суду з позовом про зобов'язання відділу реєстрації актів цивільного стану змінити його прізвище. Адміністративний суд повернув позовну заяву у зв'язку з тим, що П. Заїка не має адміністративної процесуальної дієздатності, оскільки не досяг повноліття.

Чи належить справу розглядати за правилами адміністративного судочинства? Чи правильно вчинив суд, повернувши позовну заяву П. Заїки? Порадьте П. Заїці, як йому діяти далі.

Задача № 12

Громадянка Сидоренко С.С., яка тривалий час користувалася земельною ділянкою але документів на землю не мала, звернулася до виконкому міської ради з заявою про надання їй в оренду цієї земельної ділянки. Виконком своїм рішенням відмовив Сидоренко С.С.

Громадянка Сидоренко С.С. вирішила звернутися до адміністративного суду з позовом на рішення виконкому міської ради. Донька Сидоренко навчається на першому курсі юридичного факультету ХУУПу і вже має майже вісімнадцять років, тому на сімейній раді було вирішено, що донька представлятиме інтереси мами в суді.

Чи може донька бути представником громадянки Сидоренко С.С. у суді? Чому Ви так вважаєте? Хто взагалі може бути представником сторін у адміністративній справі? Які документи підтверджують повноваження представників? Які повноваження мають представники?

Задача № 13

Виконавчий комітет міської ради прийняв рішення про знесення старого житлового будинку, що знаходився у комунальній власності, для будівництва на його місці нового. Мешканцям будинку запропоновано тимчасово перебратися до своїх родичів або знайомих – до того часу, поки їм не буде надано іншого житла. Відповідний договір про знесення будинку було укладено з будівельною організацією. Мешканці будинку звернулися до міськрайонного суду з позовом про незаконність такого рішення і його скасування, посилаючись на те, що їх позбавлено права на житло. Одночасно було заявлено клопотання якомога швидше розглянути справу.

Складіть позовну заяву. Які дії повинен вжити адміністративний суд до ухвалення судового рішення у справі?

Задача № 14

Миколаєнко оскаржила до суду дії посадових осіб управління містобудування та архітектури та управління землеустрою Хмельницької міської ради з метою захисту її права на забудову відповідної земельної ділянки. Під час розгляду справи позивач звернувся до суду із заявою про забезпечення позову шляхом заборони відповідачам проводити дії щодо затвердження та виконання проектних пропозицій забудови відповідної земельної ділянки. Суд першої інстанції своєю ухвалою заяву задовольнив.

Петрова оскаржила цю ухвалу в апеляційному порядку на тій підставі, що заходи забезпечення позову заборонили відповідачам сприяти у реалізації права на забудову, яке, на її думку, належало саме їй. Апеляційний суд скаргу Петрової задовольнив, ухвалу суду першої інстанції скасував та постановив нову, якою відмовив у задоволенні заяви про вжиття заходів забезпечення позову. Ухвала суду апеляційної інстанції ґрунтувалась на тому, що заборона відповідачам вчиняти відповідні дії створювала перешкоди у реалізації прав Петровій, яка не була стороною у справі, і дії якої не були предметом спору.

Задача № 15

Іваненко (Півень) Марія Іванівна звернулась до відділу реєстрації актів цивільного стану Хмельницького міськрайонного управління юстиції з проханням видати повторно свідоцтво про народження, змінивши дату

народження. Справа в тому, що Іваненко (Півень) Марія Іванівна народилась 17 квітня 1959 року в с. Бахматівці Хмельницького району Хмельницької області. Батьками є Півень Антон Іванович та Півень Ганна Федорівна. Але під час реєстрації народження Бахматовецькою сільською радою в свідоцтві про народження помилково вказали іншу дату народження - 20.04.1960 року. Рішенням Хмельницького міськрайонного суду 3 від 8 травня 2008 року було встановлено юридичний факт про те, що Іваненко (Півень) Марія Іванівна народилась 17 квітня 1959 року

У відділі реєстрації актів цивільного стану Хмельницького міськрайонного управління юстиції Іваненко (Півень) М.І. відмовили у видачі повторного свідоцтва та порадили звернутися до суду.

Чи є підстави для подання адміністративного позову? Якщо так, то складіть його.

Задача № 16

Проаналізуйте правомірність рішень (дій) суду:

А) Суд залишив заяви без руху через те, що в одній не було вказано суб'єктивне право, свободу чи інтерес, які були порушені відповідачем, а у іншій була відсутня вказівка на норму закону, на якій засновано позовну вимогу.

Б) У разі примирення між сторонами на стадіях підготовчого провадження чи розгляду справи, деякі суди постановляють ували про затвердження мирової угоди.

В) Суб'єкт владних повноважень був належним чином повідомлений про дату, час і місце судового розгляду, але не з'явився на нього без поважних причин. Це було розцінено судом як достатня підстава для відкладення розгляду справи.

Г) Суд оголосив перерву у судовому засіданні. Причина – неприбуття сторін у судове засідання.

Задача № 17

У місті Хмельницькому за дві неділі до виборів у народні депутати на майдані Незалежності проводився мітинг на підтримку виборчого блоку „За добро”. На цьому мітингу виступив кандидат у народні депутати України Іваненко І.І. Після виступу він почав роздавати агітаційні матеріали, які не містили відомостей про установу, що здійснила друк та вказівку про їх тираж. Не було і вказівки про те, що друк здійснено з використанням обладнання партії, яка входить до виборчого блоку, від якого і висувається кандидатом у народні депутати Іваненко І.І. Крім того, після закінчення мітингу, Іваненко І.І. разом зі своїми помічниками роздавали учасникам мітингу продуктивні набори, закликаючи при цьому голосувати за їх блок.

Громадянин Петренко П.П., який балотується від партії „Разом”, був присутній на цьому мітингу і зафіксував окремі моменти на відеоплівку.

Вважаючи дії Іваненка І.І. протиправними, Петренко П.П. вирішив звернутися до суду.

Чи підлягає справа розгляду в адміністративному суді? Якщо так, то складіть проект позовної заяви. Які строки оскарження до суду рішень, дій чи бездіяльності, що порушують законодавство про вибори? Який порядок дослідження відеозаписів в адміністративних судах?

Задача № 18

Голова однієї з районних рад Хмельницької області Іваненко І.І., який є кандидатом у народні депутати від партії „Вони не пройдуть”, провів у приміщенні виконавчого комітету ради нараду з директорами шкіл району щодо перспектив літнього оздоровлення школярів. По закінченні наради Іваненко І.І. наголосив, що всі учасники наради повинні у своїх колективах провести роботу щодо підтримки на виборах народних депутатів від партії „Вони не пройдуть”.

Проаналізуйте правомірність дій голови райради. Чи є підстави звернення до адміністративного суду? Хто може бути суб'єктом звернення до суду? Що може слугувати доказами по справі? Складіть проект позовної заяви.

Задача № 19

Уповноважена особа партії „Вільний вибір” Петрова П.П. під час голосування на одній з виборчих дільниць зафіксувала випадки голосування однією особою більше ніж один раз, вкидання виборчих бюлетенів до виборчої скриньки за виборця іншою особою а також здійснення повторного підрахунку голосів виборців. Вважаючи, що такі дії не відповідають вимогам законодавства про вибори, Петрова П.П. подала скаргу до окружної виборчої комісії.

Окружна виборча комісія у задоволенні скарги відмовила.

Чи є підстави звернення до адміністративного суду? Які рішення, дії чи бездіяльність в цілому можуть оскаржуватися до суду? Які строки оскарження до суду рішень, дій чи бездіяльності, що порушують законодавство про вибори? Складіть проект позовної заяви.

Задача № 20

Громадянин Савченко О.О. в день голосування на виборах народних депутатів не знайшов свого прізвища у списках виборців. У задоволенні вимоги Савченка О.О. про внесення прізвища до списку виборців головою дільничної комісії було відмовлено, оскільки таке питання повинно розглядатись у судовому порядку.

За браком часу Савченко О.О. звернувся за юридичною допомогою до юриста. Було складено позовну заяву до адміністративного суду про включення до списку виборців, до якої Савченко О.О. додав засвідчені копії паспорта, довідки про присвоєння ідентифікаційного номеру, квитанції про сплату судового збору і рахунку про оплату юридичних послуг. За годину до

закінчення часу голосування повнолітній син Савченка О.О. за проханням батька подав позовну заяву до суду. У розгляді позовної заяви було відмовлено.

Чи були підстави для відмови? Хто може бути представником сторін у адміністративній справі? Які документи підтверджують повноваження представників? Які повноваження мають представники?

Складіть проект адміністративного позову.

Задача № 21

Пенсіонер Анатолій Горбатенко звернувся до юридичної клініки з проханням посприяти йому в оскарженні постанови адміністративного суду про відмову у задоволенні його позову до територіального управління Пенсійного фонду про проведення перерахунку пенсії. Вважаючи, що в апеляційному адміністративному суді він так само не доб'ється справедливості, А. Горбатенко відразу звернувся з касаційною скаргою до Вищого адміністративного суду. Але той своєю ухвалою повернув касаційну скаргу без розгляду. А. Горбатенко просить консультанта юридичної клініки підготувати касаційну скаргу до Верховного Суду України.

Чи правильно діяв А. Горбатенко, оскаржуючи постанову адміністративного суду до Вищого адміністративного суду? Чи правильно вчинив Вищий адміністративний суд з касаційною скаргою А. Горбатенка? Підготуйте відповідь А. Горбатенку щодо порядку оскарження постанови адміністративного суду. Порадьте, як йому діяти у ситуації, що сталася.

Задача № 22

Сергій Гірчак – позивач у справі про оскарження припису інспектора державної санітарно-епідеміологічної служби, – заявив у судовому засіданні відвід судді, оскільки відомо, що суддя та інспектор є сусідами і перебувають у дружніх стосунках. Знаючи, що відвід задоволено не буде, позивач завчасно підготував апеляційну скаргу на ухвалу суду, яку й подав відразу після проголошення ухвали про відмову у задоволенні відводу. Але суд апеляційну скаргу відмовився прийняти, розглянув справу за суттю і прийняв постанову, якою у задоволенні позову відмовив. С. Гірчак звернувся до юридичної клініки за порадою, як йому добитися розгляду апеляційної скарги на ухвалу про відмову у задоволенні відводу, адже якщо апеляційний суд відведе суддю першої інстанції, то будуть підстави для перегляду справи.

Підготуйте консультацію С. Гірчаку і порадьте, у який спосіб він може відстояти свою позицію у справі.

Задача № 23

До юридичної клініки звернувся Ярослав Тимченко, який програв справу в адміністративному суді – як у першій інстанції, так і в апеляційній інстанції, з проханням поради, як він може оскаржити рішення першої та апеляційної інстанцій. Консультант юридичної клініки Андрій Клименко, студент другого курсу, вивчивши надані Я. Тимченком матеріали,

запропонував підготувати касаційну скаргу, у якій послатися на те, що суди першої та апеляційної інстанції неправильно встановили обставини у справі. Перед тим, як подати касаційну скаргу, треба у десятиденний строк після проголошення ухвали суду апеляційної інстанції подати до апеляційного адміністративного суду заяву про касаційне оскарження. Але оскільки з дня проголошення ухвали минуло уже п'ятнадцять днів, то одночасно треба клопотати про поновлення строку на подання заяви, обґрунтувавши пропущення строку необізнаністю у тонкощах процесуального закону. Після цього треба у двадцятиденний строк подати касаційну скаргу до Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України, але через апеляційний адміністративний суд, у якому знаходиться справа.

Чи правильну консультацію надав А Клименко? Якщо ні, то які помилки він допустив? Надайте консультацію Я. Тимченкові.

Задача № 24

Колишній державний службовець Лідія Закремко, пройшовши три інстанції, виграла у Вищому адміністративному суду справу про поновлення її на посаді та стягнення з відповідача втраченого заробітку у зв'язку з вимушеним прогулом. Незважаючи на задоволення її вимог Вищим адміністративним судом, вона звернулася до юридичної клініки за порадою, як добитися виконання постанови. У суді касаційної інстанції вона заявляла клопотання про негайне виконання постанови про поновлення її на посаді, якщо суд задовольнить її вимоги. Але Вищий адміністративний суд відхилив це клопотання. Тому Л. Закремко просить підготувати або заяву до Вищого адміністративного суду щодо постановлення додаткової ухвали про негайне виконання постанови цього суду у частині поновлення її на посаді, або скаргу до Верховного Суду України з вимогою звернути постанову Вищого адміністративного суду до негайного виконання. Який з цих двох варіантів більше відповідає законодавству, вона не знає.

Дайте аргументовану відповідь на звернення Л.Закремко.

Задача № 25

Суд апеляційної інстанції розцінив як порушення місцевим судом процесуального закону, коли той поклав обов'язок щодо виконання ми на певних суб'єктів владних повноважень, які не брали участь у справі.

Проаналізуйте правомірність рішень судів.

Задача № 26

Особа, поновлена постановою суду на посаді місцевого голови, оскаржила до суду бездіяльність місцевої ради-відповідача у вигляді ухилення від виконання цієї постанови. Позивач з метою захисту своїх прав у відносинах служби в органах місцевого самоврядування посилався на трудове законодавство (статті 236, 237 Кодексу законів про працю України). Він вимагав від місцевої ради нарахувати йому заробітну плату за весь час вимушеного прогулу з прийняття першої постанови суду. Суд позов

задовольнив. Хоча це рішення не наблизило позивача до його головної мети – фактичного поновлення на посаді.

А які процесуальні можливості примусового виконання первісного рішення про поновлення на роботі могли б запропонувати Ви?

Задача № 27

Начальник районного відділу внутрішніх справ виніс постанову про накладання адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту на десять діб за злісну непокору законним вимогам працівника міліції про припинення порушення громадського порядку. Проаналізуйте законність дій начальника районного відділу внутрішніх справ.

Задача № 28

Громадянина К. за вчинене ним 17 квітня дрібне хуліганство було притягнуто до адміністративної відповідальності за ст. 173 КУпАП. Для участі у розгляді справи органами внутрішніх справ він викликався повістками 18 та 20 квітня, але на розгляд справи не з'являвся без поважних причин. Визначте підвідомчість справи. Розкрийте якими повинні бути дії органів внутрішніх справ у даній ситуації та які процесуальні документи повинні бути складені.

Задача № 29

Під час проведення профілактичних заходів в Солом'янському районі м. Києва було затримано декілька осіб:

1. гр. Коливанова – за розпивання спиртних напоїв в громадському місці;
2. гр. Вітюка – за дрібне хуліганство;
3. гр. Донченка – за злісну непокору працівнику міліції;
4. гр. Назарова – за зберігання апарату для виготовлення самогону;
5. гр. Чудновця – за торгівлю з рук в невстановленому місці.

Відповідно до діючого законодавства визначте стосовно кожного з порушників **строки** адміністративного затримання, **орган або посадову** особу, яка буде розглядати справу та **строк** її розгляду.

Задача № 30

В чергову частину Солом'янського РУ ГУ МВС України в м. Києві за появу у громадському місті у п'яному вигляді 10.06.2011 р. нарядом ППСМ був доставлений громадянин М.

Заступник начальника органу П. розглянувши справу, виніс постанову про притягнення громадянина М. до відповідальності у вигляді штрафу в сумі 6-ти неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Після сплати штрафу 29.06.2011 р. громадянин М. звернувся зі скаргою в суд Святошинського району м. Києва на заступника начальника Залізничного РУГУ МВС України в м. Києві, вважаючи що останній неправомірно виніс постанову по справі.

Здійснить юридичний аналіз описаної ситуації.
Які строки звернення та строки розгляду скарги?
Які строки сплати штрафу?
Як повинен поступити суд Святошинського району м. Києва по даній скарзі?

Задача № 31

В УВС Київської області надійшла скарга гр-ки Т., в якій вона повідомляла, що півтора місяця тому на прийомі у начальника РВВС вона залишила листа щодо неправомірної поведінки дільничного інспектора міліції стосовно її сім'ї, але до цього часу відповіді не одержала. Начальник секретаріату негайно доповіла про цю скаргу начальнику УВС, який дав вказівку надіслати скаргу до РВВС для додаткової перевірки з подальшим інформуванням УВС і гр. Т. Через 20 днів гр-ці Т. надійшов лист з РВВС, в якому повідомлялось, що їй у розгляді скарги відмовлено у зв'язку з тим, що лист написаний російською мовою, що суперечить чинному законодавству.

Визначити, ким і які порушення правових норм були допущені ?

Задача № 32

25.05.2010 р. до Управління житлового господарства м. Києва надійшло звернення від гр-на К. – мешканця Подільського району м. Києва (інваліда Великої Вітчизняної війни), в якому він висловлював пропозицію щодо діяльності одного із ЖЕКів Подільського району.

29.06.2010 р. гр-н К. отримав відповідь за результатами розгляду його звернення, підписану начальником відділу УЖГ м. Києва.

Дайте правову оцінку цієї ситуації. Які норми чинного законодавства порушено?

Задача № 33

16-річний учень ПТУ гр-н К. надіслав на адресу виконкому сільради звернення, в якому виклав свої пропозиції поліпшення роботи будинку культури у селі.

Через три тижні голова виконкому випадково зустрів гр-на К. на вулиці й повідомив, що його лист не розглядався й розглядатися не буде, оскільки він є неповнолітнім, тобто особою з неповною дієздатністю.

Оцініть правомірність прийнятого рішення виконкому.

Задача № 34

05.06.2010 р. надійшов лист до місцевої держадміністрації від учасника Великої Вітчизняної війни гр-на Н., в якому повідомлялося про недоліки у роботі відділу соціального забезпечення.

Заступник начальника відділу, якому було доручено розглянути це звернення, 25.06. 2010 р. надіслав відповідь, де повідомляв про наслідки

розгляду, але гр-на Н. ця відповідь не задовольнила. Також його не влаштувало, що звернення розглядав не голова держадміністрації, тому він знову надіслав звернення по цьому ж питанню до місцевої держадміністрації.
Здійсніть юридичний аналіз цієї ситуації.

Задача № 35

26.04.09 р. до Міністерства освіти і науки України надійшла скарга від учня середньої школи № 28 Шевченківського району м. Києва на директора цієї школи. 02.05.09 р. посадова особа Міністерства, розглянувши цю скаргу, переадресувала її на ім'я Шевченківського відділу освіти, посадовими особами якого 18.05.09 р. цей лист було направлено директору середньої школи № 28 для розгляду.

Які норми чинного законодавства порушено? Відповідь обґрунтувати.

Задача № 36

В УВС Київської області надійшла скарга гр-ки Т., в якій вона повідомляла, що півтора місяця тому на прийомі у начальника РВВС вона залишила листа щодо неправомірної поведінки дільничного інспектора міліції стосовно її сім'ї, але до цього часу відповіді не одержала. Начальник секретаріату негайно доповіла про цю скаргу начальнику УВС, який дав вказівку надіслати скаргу до РВВС для додаткової перевірки з подальшим інформуванням УВС і гр. Т. Через 20 днів гр-ці Т. надійшов лист з РВВС, в якому повідомлялось, що їй у розгляді скарги відмовлено у зв'язку з тим, що лист написаний російською мовою, що суперечить чинному законодавству.

Визначити, ким і які порушення правових норм були допущені ?

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять та самостійної роботи
з курсу «Адміністративно-процесуальне право»
для студентів спеціальності 6.030401 «Правознавство»
усіх форм навчання

Відповідальний за випуск В.М. Семенов
Редактор Н. З. Клочко
Комп'ютерне верстання М.В. Колеснікова

Підп. до друку _____ --, поз.
Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 3,02. Обл.-вид. арк. 2,52. Тираж _____ пр.
Зам. № _____
Собівартість видання _____ грн к.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.